

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

6-10 YAŞ ARALIĞINDAKİ ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİ
GELİŞİM DÜZEYLERİ İLE ANNE BABA TUTUMLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Fatma Nur PALA ÖZÇELİK

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

OCAK, 2020

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

6-10 YAŞ ARALIĞINDAKİ ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİ
GELİŞİM DÜZEYLERİ İLE ANNE BABA TUTUMLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Fatma Nur PALA ÖZÇELİK
(Y1812.272019)

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cebail KISA

OCAK, 2020

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı YI 812.272019 numaralı öğrencisi Fatma Nur PALA ÖZÇELİK'in "6-10 Yaş Aralığındaki Çocukların Sosyal Beceri Gelişim Düzeyleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 31.01.2020 tarihli ve 2020/02 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 25.02.2020 tarihinde kabul edilmiştir.

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

Savunma Tarihi: 25 Şubat 2020

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “6-10 Yaş Aralığındaki Çocukların Sosyal Beceri Gelişim Düzeyleri İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (27/01/2020)

Fatma Nur PALA ÖZÇELİK

ÖNSÖZ

Bu tezin hazırlanma aşamasında bilgi birikimi, rehberliği ve olumlu enerjisiyle destek ve motivasyonunu eksik etmeyen tez danışmanım değerli hocam Sayın Prof. Dr. Cebrail KISA'ya,

Kendi çalıştığım okulda tezimin veri toplama aşamasında her türlü kolaylığı göstererek destek sağlayan yönetici, öğretmen arkadaşlarım ve sevgili öğrencilerime, Bu günlere gelmemi sağlayan eğitim hayatım boyunca beni her zaman destekleyen annem, babam ve kardeşlerime,

Yüksek lisans yoğunluğu sırasında hayatımı kolaylaştırarak, her zaman yanımda olan, olumlu motivasyonu bana alan yaratan eşim ve çocuklarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ocak, 2020

Fatma Nur Pala Özçelik

6-10 YAŞ ARALIĞINDAKİ ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİ GELİŞİM DÜZEYLERİ İLE ANNE BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, 6 ve 10 yaş arası çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin, incelenmesini kapsamaktadır.

Çocukların sosyal becerilerinin gelişebilmesi için tüm gelişim alanlarında olduğu gibi sosyal becerilerde de aile tutumlarının etkisi büyüktür. Aile çocuğun ilk sosyal çevresidir ve bu becerinin kazandırılmasında temel olan rol modeldir.

Bu araştırma ilişkiisel tarama modeliyle analiz edilmiştir. IBM SPSS Statistics 22.0 programı kullanılmış olup anlamlılık düzeyi 0,05 alınmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki ise Spearman koorelasyon katsayısı ile incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini İstanbul Kartal ilçesinde özel ilkokulda okuyan, 101'i kız, 88'i erkek olmak üzere toplam 189 öğrencidir. “Anne Baba Tutum Ölçeği”, “Sosyal Beceri Ölçeği” “Kişisel Bilgi Formu” veri toplama araçlarıdır.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında çocukların sosyal becerileriyle aile tutumları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Literatür bulgularındaki bilgilerle paralellik gösteren bu sonuç; anne ve babaların tutumları otoriterliğe kaydıkça çocuklarının sosyal beceri düzeyleri azalmakta, demokratik tutumlara doğru algılama arttıkça sosyal beceri düzeyleri, anlamlı derecede yükselmektedir.

Araştırma sonucuna göre çocuk, ebeveynlerini otoriter olarak algılamaktadır. Ayrıca öğrencilerin sınıf ve yaş seviyeleri yükseldikçe çocukların hem aile tutumlarında hem sosyal beceri gelişiminde pozitif yönde bir değişim olduğu görülmüştür. Yine aile tutumları demografik olarak incelendiğinde cinsiyet farkı, kardeş sayısı, birliktelik durumu gibi değişkenlerde anlamlı bir fark görülmemiştir.

Anahtar Kelimeler: *Okul Çağı, Sosyal Beceri, Anne Baba Tutumu*

**BETWEEN THE SOCIAL SKILL DEVELOPMENT LEVELS OF
CHILDREN BETWEEN 6-10 YEARS AND PARENTS ATTITUDES
INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP**

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between the social skill levels and parents' attitudes between the ages of 6 and 10.

In order to improve children's social skills, family attitudes have a great influence on social skills, as in all areas of development. The family is the child's first social circle and is a role model for the acquisition of this skill.

The research was analyzed with relational screening model. IBM SPSS Statistics 22.0 program was used and the level of significance was taken as 0.05. The relationship between the variables was examined with the Spearman correlation coefficient.

The sample of the study is a total of 189 students, 101 of whom are girls and 88 are boys, who are studying at a private primary school in Kartal, Istanbul. "Parenting Attitude Scale", "Social Skill Scale", "Personal Information Form" are data collection tools.

Considering their findings, a significant negative relationship was found between students' social skills and family attitudes. This result, which is in parallel with the information in the literature findings; As the attitudes of their parents change to authoritarianism, their children's social skill levels decrease, and the social skill levels of children who perceive democratic attitudes increase significantly.

According to the research result, the child perceives their parents as authoritarian. In addition, as the grade and age levels of the students increased, a positive change was observed in both the family attitudes and social skill development of the children. When family attitudes were analyzed demographically, no significant difference was observed in variables such as gender difference, number of siblings, and marriage status.

Keywords: *School Age, Social Skills, Parenting Attitude*

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	iv
ÖNSÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
ÇİZELGE LİSTESİ	xi
I. GİRİŞ	1
A. Problem Cümlesi.....	3
B. Amaç/ Hipotez.....	4
C. Önem.....	5
D. Sınırlılıklar	6
E. Sayılılar (Varsayımlar).....	7
F. Tanımlar.....	7
1. Sosyal Beceri.....	7
2. Anne Baba Tutumları.....	8
II. KURAMSAL ÇERÇEVE	9
A. Anne Baba Tutumlarına Yönelik Yaklaşımlar	9
B. Ebeveyn Tutumları	11
C. Ebeveyn Tutumlarının Sınıflandırılması.....	11
1. Otoriter ve Baskıcı Aile Tutumu	12
2. Eşitlikçi ve Demokratik Aile Tutumu	13
3. Koruyucu ve Müdahaleci Aile Tutumu.....	14
4. İlgisiz Aile Tutumu	16
5. Dengesiz ve Tutarsız Aile Tutumu	16
6. Aşırı Hoşgörülü ve Serbest Tutum	17
D. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler	19

1. Çocuğun Yaşı, Doğum Sırası ve Cinsiyeti.....	19
2.Çocuğun Özellikleri.....	20
3. Anne Babanın Yaşı.....	20
4. Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu.....	20
5. Anne Babanın Eğitim Durumu.....	21
6. Anne Baba Arasındaki İletişim.....	21
7. Anne Babanın Ruhsal Durumu.....	22
8. Anne Babanın Beklentileri.....	22
9. Kültürel Değerler.....	22
10. Anne Babanın Yetiştirme Biçimi.....	23
E. Ailenin Önemi ve Çocuk Üzerindeki Etkisi.....	23
F. 6-10 Yaş Dönemi Çocuklarının Gelişim Özellikleri.....	25
G. 6-10 Yaş Dönemi Çocuklarında Görülen Davranış Sorunları.....	27
H. Sosyal Beceri Tanımı ve Önemi.....	29
İ. Sosyal Beceri İle İlgili Kavramlar.....	30
1. Sosyal Yeterlilik.....	31
2. Sosyal Zeka.....	31
J. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması.....	31
K. Sosyal Becerilerin Boyutları.....	32
L. Sosyal Beceriye Etkileyen Faktörler.....	33
1. Ebeveyn ve Kardeş Etkileşimi.....	33
2. Oyun ve Akran İlişkileri.....	34
3. Kültür ve Çevre.....	34
4. Okul ve Sınıf Ortamı.....	35
III. YÖNTEM.....	36
A. Araştırmanın Metodu.....	36
B. Araştırmanın Modeli.....	36
C. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	36
D. Veri Toplama Araçları.....	37
1. Kişisel Bilgi Formu.....	37
2. Sosyal Beceri Ölçeği.....	37

3. Anne Baba Tutum Ölçeği.....	37
E .Verilerin Toplanması	38
IV. BULGULAR.....	39
A. Sosyodemografik Bilgiler	39
B. Sosyal Beceri Düzeyi ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	40
C. Ölçek Puanlarının Çeşitli Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşmasına Yönelik Analiz Sonuçları	41
1. Öğrencilerin Sınıfına Göre Ölçek Puanları Arasındaki Farklar	41
2. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Ölçek Puanları Arasındaki Farklar	42
3. Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Ölçek Puanları Arasındaki Farklar.....	43
4. Öğrencilerin Kaçıncı Çocuk Oluşuna Göre Ölçek Puanları Arasındaki Farklar	43
5. Öğrencilerin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumuna Göre Ölçek Puanları Arasındaki Farklar	44
6. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Ölçek Puanları Arasındaki Farklar	45
7. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Ölçek Puanları Arasındaki Farklar	46
D. Anne-Baba Ebeveyn Ölçek Puanları	47
V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	48
A. Tartışma	48
B. Sonuç.....	55
C. Öneriler	56
VI. KAYNAKÇA	60
VI. EKLER.....	67
ÖZGEÇMİŞ	78

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 1 Örneklemin Demografik Özellikleri	39
Çizelge 2 Ölçekler Arası Korelasyon Katsayıları.....	41
Çizelge 3 Öğrencilerin sınıfı ile ölçek puanları arasındaki ilişki (Kruskal Wallis testi)	42
Çizelge 4 Öğrencilerin cinsiyeti ile ölçek puanları arasındaki ilişki (Mann Whitney U testi).....	43
Çizelge 5 Öğrencilerin kardeş sayısı ile ölçek puanları arasındaki ilişki (Kruskal Wallis testi).....	43
Çizelge 6 Öğrencilerin kaçınıcı çocuk oluşu ile ölçek puanları arasındaki ilişki (Kruskal Wallis testi)	44
Çizelge 7 Öğrencilerin ebeveynlerinin birliktelik durumu ile ölçek puanları arasındaki ilişki (Mann Whitney U testi)	44
Çizelge 8 Öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ile ölçek puanları arasındaki ilişki (Kruskal Wallis testi)	45
Çizelge 9 Öğrencilerin babalarının eğitim durumu ile ölçek puanları arasındaki ilişki (Kruskal Wallis testi)	45
Çizelge 10 Anne-Baba Ebeveyn Ölçek Puanları	46

I. GİRİŞ

Çocukların sağlıklı bir şekilde büyümesi; kendisine, ailesine ve çevresine karşı gereken gelişimsel özellikleri gösterebilmesi, bilişsel, sosyal duygusal, dil ve motor becerilerinde yaş olgunluğuna ulaşabilmesi için nitelikli bir eğitime ihtiyaç duyar. Bu ihtiyaç ilk olarak aile ortamında daha sonra okul yaşantısı içinde etkili bir şekilde devam eder. Anne babalar çocuklarını büyütürken çocukların kendi bireysel gelişimine katkı sağlayacak hemde ilişkide bulunduğu sosyal çevresinin değer, inanç ve birikimine sahip olacak şekilde yetiştirmeye çalışırlar. Bu yetiştirme şekli daha çok anne ve babaların kendi yetiştirilme şekliyle ilintilidir. Kendi inanç değer ve sistemlerini şema şeklinde çocuklarına yansıtırlar

Freud, Ericson, Piaget gibi gelişim kuramcıları davranış ve tutumların kazanımında çocuk döneminin önemini vurgular. Bu dönemde çocukların bedensel ve ruhsal açılardan sağlıklı gelişebilmesi için aile içindeki ilişki ortamı çok önemlidir. Dolayısıyla aile sistemi içinde her birey birbirinden etkilenmektedir. Bu etki en çok çocuk yetiştirme tutumlarında kendini gösterir şeklinde ifade eden Yeşilyaprak, ana baba olmayı insan da var olan bir yeterlilik olarak tanımlar. Çocuğun doğumuyla başlayan bu yeterlilik geliştirilebileceğini de vurgular. Tıpkı bir sanat, meslek gibi düşünmek gerektiği eğitimle uzmanlaşılacak bir alan oluşunu da vurgular. (Yeşilyaprak, 1993; 15).

Her anne babanın çocuğuna karşı tutumunun farklı olduğunu vurgulayan Yavuzer (2008) bazı ailelerin çocuklarına hoşgörülü bazılarının, sert, bazılarının ise kısıtlayıcı olduğunu ifade eder. Bu tutumlar çocuğun bireysel kimlik gelişiminde sağlıklı ilişkilerin oluştuğu bir ortam yaratılmasının önemine değinir (Yavuzer, 2008; 137).

Son yıllarda yeni kuşak çocukların aile ilişkilerini son derece derinden etkilediği görülmektedir. Artık ana babadan çocuğa karşı tek taraflı etkileşim yerini çocuktan ebeveyne yönelen bir iletişime dönüşmektedir (Carrol, 2017: 72).

Çocuğun bireysel benlik gelişiminin olumlu şekilde inşa edilebilmesi için aile içi ilişki sisteminde herkesin birbirine karşı sevgi, saygı ve güven duyguları beslemesi hoşgörü ve esneklik barındıracak tutumlar içinde davranılması gereklidir. Çocuğun

kendisine ve çevresine karşı olumlu benlik algısı kazanabilmesi için ailenin geliştirdiği olumlu tutumlara ihtiyaç vardır. “Özellikle, Baumrind’in (1980) ana baba stilleri kavramını ortaya atmasıyla birlikte, son 40 yılda batı ülkelerinde, ebeveyn tutum ve davranışlarının çocuk ve ergenlerin gelişimindeki etkisi yaygın olarak araştırılmıştır” (Aktürk, Sümer, Helvacı, 2010).

Ebeveyn tutumları konusunda özellikle D. Baumrind (1966)’in görüşleri konu ile ilgili bilim insanları arasında yaygındır. Baumrind, birbirini izleyen bir dizi önemli çalışmanın sonunda 1980’de, otoriter, hoşgörülü ve demokratik olarak sınıflandırdığı üç temel ebeveynlik tutumu ve bu tarzların ortaya çıkardığı farklı çocuk tiplerini ortaya koymuş ve bu protatiplerle ilgili incelemeler yapmıştır. (Baumrind, 1966: 889)

Yine ebeveyn tutumlarının etkisini detaylı bir şekilde makalelerinde anlatan E. Maccoby (1992), Baumrind’in modeli üzerinden ölçülebilir bir model oluşturmaya çalışmışlardır. Sosyal becerilerin gelişiminde ailenin sergilediği biçimin önemli olduğunu vurgulayan Maccoby “duyarlılık - kabul” ve “ talepkarlık- kontrol şeklinde iki açıdan değerlendirmiştir (Maccoby, 1992: 1015).

Çocuklar için ana babalar her şekilde sevgiyle kabul eden, olumlu değer ve davranışlarla geliştirmeye çalışan ilk güven duyduğu kişilerdir. Çocuğun ilk sosyal alanı aile iken yaş gelişimi ile birlikte okul da sosyal gelişime önemli bir etki yapmaktadır. Özellikle de çocuğun hızlı sosyal gelişim sürecinde bulunduğu ilkökul döneminde ilişkiler aile ile paralel bir etkiye sahiptir.

Okul çocuğun sosyalleşmedeki en etkin alanlarından biridir. Burada öğretmeni ve akranlarıyla yeni bir çevre oluşturur. Yeni çevresiyle duyguları ifade edebilme, ilişki başlatma ve sürdürme, işbirliği ve paylaşım yapabilme, problem çözme becerilerinin kazanılması beklenilmektedir. Genel olarak davranışsal bir tanımlama yapacak olursak sosyal beceriler ortamdaki olumlu tepki alındığında artan olumsuz tepki alındığında azalan davranışları kapsar. İletimin kurulması, etkileşim başlatılması ve göz kontağı kurabilme gibi gözlenebilen beceriler olarak tanımlanabilir (Çiftçi ve Sucuoğlu, 2003:22-23).

Bu beceriler kendi akranlarıyla aynı süreçte kazanıldığında sosyal gelişim alanı güçlenirken farklılık gösterdiğinde gruba uymada zorlanma, duygu kontrolünde güçlük, akran ilişkisinde bozulma gibi sorunlar yaşanır. Yaşanan bu sorunlar tüm çocuklarda aynı süreçte oluşmaz. Çocuğun sosyal becerilerinin birbirinden farklı olmasının sebebi çocuğun baskın ebeveyn tutumları ile ilişkilidir.

Anne-baba tutumlarındaki aşırı koruyucu kollayıcı, otoriter kuralcı baskıcı, özgürlükçü ve demokratik, disiplin ve cezalandırıcılık çocuğun davranış ve tutumlarını şekillendirme etkisine sahiptir (Akkök,1996; 3-4). Genel olarak ifade edilen şey ilk toplumsallaşmanın anne ilişkisi ile başladığı, baba ve akrabalarla üçüncü kişilerin devreye girdiği, okul ve çevresiyle gelişip devam eden bir süreç olduğudur.

Yapılan bu araştırmada aile faktörünün etkisi gerçeğinden yola çıkılarak “ İlkokul 1., 2., 3. ve 4. sınıfa giden çocukların algıladıkları anne baba tutumları ve sosyal beceri düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?” sorusunu sormaktadır. Temel problem bu sorunun farklı değişkenler tarafından araştırılmasını kapsamaktadır.

Yapılan bu çalışmada ilkökul çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin gelişmiş olması bireysel kimlik, sosyal ilişkiler ve akademik kazanımlar için önemlidir. Okul yaşantısı içinde çocuklar geliştirilmeye çalışılsa da her çocukta seyir aynı şekilde devam etmemektedir. Sosyal gelişim düzeyleri düşük olan çocukların sosyal uyumda ve akademik alanda sorun yaşadıkları göz önüne alındığında bu çocukların anne ve babalarıyla ilişkilerinin etkisi araştırılmıştır.

Çocukların ilk ve temel öğrenmelerinin kaynağının aile olduğu düşünüldüğünde, ebeveyn tutumlarının önemi büyüktür. Bandura (1994)' te yaptığı öz- yeterlikle ilgili çalışmalarda çocukların aile, okul ve arkadaş ilişkileri içinde modelleme yaparak davranışları öğrendiğini ifade eder. Önce davranışları gözlemler sonra uygulamaya başlar (Bandura 1994:72).

Dolayısıyla bu araştırma konusu ile elde edilecek bulgular anne baba tutumlarının çocukların sosyal beceri düzeylerini nasıl etkilediğini göstermesi açısından önemlidir. Bu araştırmanın amacı ilkökul çocuklarının algıladığı sosyal beceri düzeyinin ve anne-baba tutumlarının araştırılarak aralarındaki ilişkinin ortaya konulmasıdır.

A. Problem Cümlesi

İlkokulda okuyan öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın alt problemleri ise;

- Öğrencilerin sınıfları bakımından sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin sınıfları bakımından anne-baba tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

- Öğrencilerin cinsiyetleri bakımından sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin cinsiyetleri bakımından anne-baba tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin sahip oldukları kardeş sayıları bakımından sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin sahip oldukları kardeş sayıları bakımından anne-baba tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin kaçınıcı çocuk olması bakımından sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin kaçınıcı çocuk olması bakımından anne-baba tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Anne ve babanın birliktelik durumuna göre öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Anne ve babanın birliktelik durumuna göre anne-baba tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Annenin eğitim düzeyi bakımından öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Annenin eğitim düzeyi bakımından anne tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Babanın eğitim düzeyi bakımından öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Babanın eğitim düzeyi bakımından baba tutumları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

B. Amaç/ Hipotez

Bu araştırmanın amacı, ilkokul çağı çocuklarının anne baba tutumları ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin etkisini kapsamaktadır. Sosyal ilişkilerin hızla geliştiği ilkokul döneminde çocukların daha olumlu sosyal becerileri kazanabilmeleri için çocuğu etkileyen değişkenler araştırılarak konu ile ilgili bilimsel çalışmalara katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Bu genel amaç çerçevesinde bu çalışmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir.

- Algılanılan anne baba tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı ilişki yoktur.
- Öğrencilerin sınıfları bakımından sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin sınıfları bakımından anne-baba tutumları arasında anlamlı farklılık yoktur.
- Öğrencilerin cinsiyetleri bakımından sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık yoktur.
- Öğrencilerin cinsiyetleri bakımından anne-baba tutumları arasında anlamlı farklılık yoktur.
- Öğrencilerin sahip oldukları kardeş sayıları bakımından sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık yoktur.
- Öğrencilerin sahip oldukları kardeş sayıları bakımından anne-baba tutumları arasında anlamlı farklılık yoktur.
- Öğrencilerin kaçınıcı çocuk olması bakımından sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık yoktur.
- Öğrencilerin kaçınıcı çocuk olması bakımından anne-baba tutumları arasında anlamlı farklılık yoktur.
- Anne ve babanın birliktelik durumuna göre öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık yoktur.
- Anne ve babanın birliktelik durumuna göre anne-baba tutumları arasında anlamlı farklılık yoktur.
- Annenin eğitim düzeyi bakımından öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık yoktur.
- Annenin eğitim düzeyi bakımından anne tutumları arasında anlamlı farklılık yoktur.
- Babanın eğitim düzeyi bakımından öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık yoktur.
- Babanın eğitim düzeyi bakımından baba tutumları arasında anlamlı farklılık yoktur.

C. Önem

Okul çağı dönemi (6-10 yaş) çocuğun davranışlarının şekillendiği kültürel ve evrensel değerlerin şekillenmeye başladığı yıllardır. Okul öncesi dönem de ailesi

tarafından kuşatılan çocuk ilkokul yaşantısıyla birlikte yeni bir sosyal çevre oluşturmaya başlar. Bu yeni oluşan çevrede çocuk daha özerk tutumlar gösterebilmektedir. Bu dönemde yeni insanlarla karşılaşır, iletişim kurar kendi ayakları üzerinde durmaya çalışır. Korunaklı ilişkilerden ayrılan çocuk daha fazla kendine güven duymaya başlar.

Çocuk yeni oluşturduğu ilişkilerin kaynağını ilk olarak aileden getirdiği bilgi birikim ve öğrenmelerinden alır. Özellikle ilk çevreleri olan anne babalarından aldıkları bilgileri yeni sosyal çevrede kullanmaya başlarlar. Bu nedenle çocukların davranış örüntülerine kaynaklık eden ebeveynlerin tutumları büyük önem taşımaktadır.

Son olarak bu araştırmada çocukların sosyal ilişki düzeyleri ile ana baba tutumları arasındaki ilişkinin belirgin şekilde ortaya çıkması ailelerin bu konuda gerekli önlemleri almaları bağlamında öneriler sunulması nedeniyle önemlidir.

D. Sınırlılıklar

Bu araştırma İstanbul İli, Kartal İlçesinde özel bir ilkokul örneğinde, ilkokul öğrencilerini kapsamaktadır.

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı Suna Polat tarafından geliştirilen “Anne-Baba Tutum Ölçeği” ve araştırmacı Ayşe Kocayörük tarafından geliştirilen “Sosyal Beceriler Ölçeği” kullanılmıştır. Yine öğrencilerin demografik yapılarını araştırmak amaçlı “Kişisel Bilgi Formu” da kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılması düşünülen iki ölçek ilkokul öğrencilerine uygulanmıştır. Öğrenciler “Anne-Baba Tutum Ölçeğini” kendi algılamalarına göre cevaplamıştır. Yine öğrencilerin kendi özdeğerlendirme yapmalarını sağlayan “Sosyal Beceri Ölçeği” de öğrenciler tarafından cevaplandırılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular, araştırmada kullanılan veri toplama aracı ile ulaşılan sonuçlarla sınırlıdır. Çalışmaya katılan öğrencilerin samimi ve içten cevap verdikleri varsayılmıştır.

Bu araştırmanın örnekleme 2018 -2019 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Kartal ilçesinde özel bir ilkokul da eğitim gören öğrencilerdir. Katılımcılar 1., 2., 3., ve 4. Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrencilerin 101’ü kız, 88’si erkek olmak

üzere çalışma toplam 189 çocukla sınırlıdır. Araştırma sonuçları, bu sınırlılıklar içinde ele alınıp yorumlanmaktadır.

Yine bu araştırma sonuçları; Anne Baba Tutum Ölçeği ile Sosyal Beceri Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerden elde edilen verilerle sınırlandırılmıştır.

E. Sayıtlar (Varsayımlar)

Araştırmanın örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır. Yapılan araştırmada kullanılmış olan veri toplama araçlarının ölçülmesi istenen özellikleri doğru olarak ölçtüğü varsayılmıştır. Araştırmada kullanılan “Kişisel Bilgi Formu'nun” çocukların ve ebeveynlerinin sosyodemografik özelliklerini; Çocuklar İçin “Sosyal Beceri Ölçeği”nin çocukların sosyal beceri düzeylerini, “Anne Baba Tutum Ölçeğinin” ise çocukların ailelerinden algıladıkları anne ve babalarının tutumlarını ölçtüğü varsayılmıştır. Örneklem grubununun yöneltilen bu ölçeklere kendi algılarına göre doğru, yansız, içten ve samimi cevaplar verdiği varsayılmıştır.

F. Tanımlar

1. Sosyal Beceri

Bu çalışma kapsamında kriter olarak benimsenen sosyal beceri çocukların anne ilişkileriyle başlattığı daha sonra farklı ilişkilerle yaşam boyu devam edeceği önemli bir kazanımdır. Kişinin başkalarıyla ilişki kurma, dinleme, soru sorma, davranışlarının sonuçlarını kabul etme, arkadaş edinme ve başkalarına uygun şekilde hayır diyebilme, yardım etme ve yardım alma becerilerini kapsar. (McGlynn, ve Rutherford, 2001, s. 13).

İnsanın sosyal bir varlık olduğu fikrinden hareketle “sosyal beceri” kavramı her zaman dikkat çekmiş ve pek çok araştırmaya konu olmuştur. Sosyal beceri kavramını Yüksel (2004) başkalarından olumlu tepki alan başkalarında olumsuz tepki almak istemeyecek şekilde davranılması olarak tanımlamıştır

Üzerinde çok fazla araştırma yapılması nedeniyle “sosyal beceri” kavramı hakkında farklı araştırmacılar farklı ifadeler kullanabilmektedir. Örneğin, Yüksel'e (2004) göre sosyal beceri, olumlu olumsuz tepkileri ayırt edebilen bir çevresi tarafından kabul edilebilir gözlenen bazende gözlenemeyen ve öğrenilen davranışların bütünü şeklinde ifade etmiştir.

2. Anne Baba Tutumları

Anne baba tutumları ebeveynlerin çocuğun psikolojik, sosyal ve kişilik gelişimlerini etkileyecek olumlu ya da olumsuz tepkide bulunmalarındır (Yavuzer, 1998). Ebeveyn tutumları anne babanın çocuğunu yetiştirirken kullandığı davranış, yöntem ve tutumların bütünüdür. Bu ilişkinin en temel unsuru ailedeki tutum ve davranışlardır. Çocuk aile içinde ilk sosyal yaşantılarını kazanır. (Yavuzer, 1998) Ailenin çocukla kurduğu ilişki ve iletişimi başka insanlarla kurduğu ilişkide önem kazanır.

Sevgi ve mutluluk içinde güvenli bir ortamda büyümesine devam eden çocuklar olumlu benlik algısı geliştirdiği; duygusal aktarımların net olmadığı, güvensiz, değerisiz büyüyen çocuklarınsa benlik algılarının düşük ve olumsuz olduğu görülmektedir (Kulaksızoğlu, 2001).

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde anne baba tutumları ve sosyal becerilere yönelik alanda yapılan çalışmalar araştırılmış ve kuramsal çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

A. Anne Baba Tutumlarına Yönelik Yaklaşımlar

Çocuk yetiştirme tutumlarına yönelik yapılan çalışmaların merkezinde Baumrind (1966) tarafından ortaya koyulan sınıflandırma bulunmaktadır. Baumrind, çalışmalarında ebeveyn ve çocuk arasındaki iletişimi inceleyerek çocuk yetiştirme konusunda ana baba tutumlarını dört başlık altında sınıflandırmıştır. Bunları kontrol/ bakım/ destek/ açık iletişim ve olgunluk beklentisi şeklinde ayırmıştır. Baumrind (1966: 1971). Kontrol; ebeveynlerin koyduğu kurallara çocukların ne oranda uymak zorunda olduklarını gösterir. Anne ve babaların herhangi bir konu üzerinde karar alınırken çocuklarının fikirlerine değer verme ve bu fikirlere saygı duyma dereceleri ise açık iletişim olduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin çocuklarını hem zihinsel hem sosyal hem de duygusal bağlamda başarıya ulaştırabilmeleri için verdikleri destekler olgunluk beklentisi olarak ifade edilmektedir. Ebeveynlerin çocukları üzerinde ne derecede şefkat gösterdikleri, sıcak davrandıkları ve yakınlıkları da bakım-destek boyutu olarak ifade edilmektedir (Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011: 69-70).

Aynı zamanda Baumrind (1966), belirttiği dört boyuta, üç temel kategori daha eklemiştir. Bunlarda ailenin çocuk yetiştirme tutumlarına göre belirlenmiştir. Baumrind otoriter, demokratik ve izin verici çocuk yetiştirme tutumlarını sınıflandırmıştır. Buna göre otoriter ana babalar, sıkı denetleyici çocuklardan olgun tutumlar beklerken onlarla sağlıklı iletişim kurmaktan yoksun davranışlar göstererek çocuklara sert yaptırımlar uygulayabilirler.

Demokratik ana babalar, samimi ilişkiler kurar, sorunlar karşısında sabır ve ilgili davranarak çözümcül olmaya çalışırlar. Çocukların düşünceleride oldukça önemlidir. İzin verici ana babalar ise, takip ve denetleme boyutunda eksiktir. Çocuklarla daha çok

iletişime ve bakıma odaklanarak ilişki kurarlar. Diğerlerine göre bireysel beklentiler ve uygunluk beklentileri düşüktür. Baumrind (1966) Çocuğun içinden geldiği gibi davranmasına hoşgörü gösterir bir özkontrol geliştirmesi gerektiğini beklemez. Samimi ve sevecen ilişkiler olmasına karşın çocuklar için bir belirsizlik söz konusudur (Ergün, 2008: 25).

Maccoby ve Martin(1983) anne babalığı ilgi/kabul ve talep şeklinde iki boyut olarak incelemiştir. Bu özellikler doğrultusunda İlgi/kabul ve talep boyutlarının birleştikleri kısımlara göre anne baba özellik planını tanımlamışlardır. Bu plan dört bölümden oluşmaktadır. Demoktati özellik taşıyan ebeveynlerin talep ve kabul etmede yüksek özellikler taşıdığını, talep etmekte yüksek kabul etmekte düşük olan ebeveynleri otoriter özellikler taşıdığını, talepte düşük, kabulde yüksek olanların izin verici tutum, talepte ve kabulde düşük tutum gösteren anne babalarına ihmalkar olarak nitelmişlerdir (Demir ve Şendil, 2003: 16).

Köknel ebeveyn tutumları baz alındığında beş tip aile yapısı olduğunu ifade etmiştir (Köknel, 2001). Bunları şöyle sıralayabiliriz:

Bilgili ve ilgili aile; çocuğun ve gencin benliğini kişiliğini olduğu gibi kabul eder belirli sınırlar içinde de Özgür davranmasına izin verir, sorumluluk verir. Ödül ceza yöntemini kullanır. Cezalandırma fiziksel nitelikte değildir.

Otoriter ve sıkı aile; çocuğun ve gencin bireysel gelişimine önem vermez. Önemli olan kurallardır. Bu kurallar katı şekilde uygulanırken uyulmama halinde sert yaptırımlara ve cezalara başvurulur. Çocukların özgür kararları desteklenmez, bazen hiç sorumluluk verilmezken bazen aşır sorumluluk verilerek çocukta baskı yaratılmasına sebep olurlar.

Gevşek aile; çocuğun, gencin yaşını, zekasını, becerisini dikkate almaz, davranışlarını denetlemez, hoşgörü adı altında ilgisiz yaklaşır. Aile olabildiğince özgür ve özerk davranışlara izin vermesine rağmen çocuk ve genç sorumluluk almaz ve taşımaz.

Tutarsız aile ise; anne ve baba birbirlerinden tamamen farklı tutumlar sergiler, ailede birlik ortak karar görülmez.

İhmalkar aile; Çocuğun gelişim özelliklerine değilde kendi isteğini merkeze alarak tutum sergileyen ailedir. Bu aile içinde çocuk kendini değerle hissetmez ihmal ve boşlukta hisseder (Köknel, 2001: 50-51).

B. Ebeveyn Tutumları

Ebeveyn tutumlarını sınıflandırırken bu tutumlar somut olarak ortaya çıkmasa da davranışlar aracılığıyla kendilerini açığa vurarak ortaya çıkmaktadır. Anne babanın çocuk yetiştirme tutumu hiç şüphe yok ki çocuğun gelecek hayatındaki davranışlarını, hal ve hareketlerini insanlarla olan ilişkilerinde rol oynayacak önemli etkenlere sahiptir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki davranışları aynı zamanda çocukların fiziksel gelişim, psikososyal gelişim, dil gelişimi, cinsel gelişim ve bilişsel gelişimleri açısından oldukça önemli ölçülerde etkisi altına almaktadır (Senemoğlu, 2009).

Anne ve babaların sergiledikleri çocuk yetiştirme tutumu, ilerde çocuğun kişiliğinin oturmasında, olumlu yönde etkisi altına alabildiği kadar olumsuz yönde de etkisi altına almaktadır (Ceyhan, 2000). Anne ve babaların kendi ebeveynlerinden öğrendikleri tutumları, içinde yaşamış oldukları çevre ortamı, tahsil durumları vb. nedenlerle birlikte kendi kişilik karakterlerinin de çocuklarının eğitiminde etkili olabilecek yetkiye sahip olan davranış tutumları üzerinde rol oynamamaktadır.

C. Ebeveyn Tutumlarının Sınıflandırılması

Ebeveyn tutumlarının, çocuğun sosyal gelişimindeki etkilerini aşağıda belirtilen maddelerle sıralamak mümkündür Yavuzer (2008). Bunlar:

- Anne ve babalar, çocuklarının gruplar içerisinde kararlı kişiler olabilmeleri için onlara güven duygusunu kazandırmaya çalışırlar.
- Anne ve babalar çocuğun ortamını hazırlayarak sosyal alanlara daha kolay kabul edilmesini sağlamaya çalışırlar.
- Çocuklarının sosyalleşmelerini sağlamak için önce model oluştuturlar.
- Ebeveynler çocuklarının sosyal yönden onaylanmış davranış biçimlerini geliştirmek için onlara çok iyi bir rehber olurlar.
- Anne ve babalar çocuklarının sosyal hayata ayak uydurmalarının sağlanması için her türlü problemlere çözüm üretirler. Ayrıca uyumun sağlanması için fiili ya da sözlü olarak kazanmaları için ellerinden geleni yaparlar.
- Anne ve babalar çocuklarının gerek okul hayatında gerekse sosyal hayatında başarı göstermesi için onların yeteneklerini canlandırır ve bu yeteneklerin gelişmesi için katkıda bulunur.

Ebeveyn tutumlarının birçoğu aslında farklı araştırmacılarca incelenmiştir. Yavuzer (2008) yaygınca görölen ebeveyn tutumlarını; haddinden fazla koruma, aşırı derecede hoşgörölü davranma, çok fazla üzerine düşme, kabul etmeme ya da kabul etme, çocukları baskı uygulama, çocukların isteklerine boyun eğme ve çocuklara birbirinden farklı davranışlar sergileme gibi konuları araştırmıştır (Yavuzer, 2008).

Diğer bir araştırmacı ise Yörükoğlu (2002) ebeveyn tutumları, hal ve hareketleri, sıkı tutumlar, gevşek tutumlar, tutarsız tutumlar ve demokratik tutumlar şeklinde incelemiştir. Baumrind (1966), ise alana farklı bir bakış açısı ile bakarak, bu tutumların altında görünmeyen davranışları ve davranış biçimlerini beraber ele almıştır.

Baumrind (1966) da ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme şekillerini; izin verici (aşı hoşgörö gösterme) tutum, baskıcı (otoriter) tutum ve demokratik olarak bilinen (ılımlı-otoriter) tutum şeklinde sınıflara ayırmıştır (Hale, 2008). Anne ve baba tutumları ile ilgili modeller üzerine yaptıkları çalışmalar sonucunda ebeveyn tutumlarını otoriter(baskıcı) tutum, demokratik tutum, hoşgörölü tutum ve ihmalkâr tutum şeklinde gruplara ayırmışlardır (Hale, 2008).

Yapılan çalışmalar neticesinde ebeveynlerin tutumlarını; demokratik tutum sergileyen ebeveyn grubu, ilgisiz (serbest) tutum sergileyen ebeveyn grubu, baskıcı (otoriter)tutum sergileyen ebeveyn grubu, aşırı miktarda korumacı tutumu sergileyen ebeveyn grubu, hoşgörölü tutum sergileyen ebeveyn grubu, aşırı miktarda hoşgörö sergileyen ebeveyn grubu, reddedici tutum sergileyen ebeveyn grubu, dengesiz tutum sergileyen ebeveyn tutumu şeklinde anne babaları gruplara ayırmak mümkündür.

1. Otoriter ve Baskıcı Aile Tutumu

Çocuklarına hakim olduklarına inan bu anne baba tutumunun temelinde baskı bulunur, anne-babanın sözlere her zaman doğru olarak kabul edilmeli ve çocuklar anne- babaya itaat etmelidir. Bu tutumda davranışlar kontrol altında sıkı takip edilir. Ailede içinde güçlüden güçsüze, erkekten kadına doğru bir güç dengesi vardır. Aile üyeleri arasında sevgi yerine korku baskı ve kızgınlık duyguları ön plandadır (Kulaksızoğlu, 2001: 122).

Bu tür tutumda genelde anne ve babalar çocukları sanki bir robotmuş gibi yöneterek çocuklar üzerinde bir baskı uygularlar. Bu baskıyla birlikte çocuğun sahip olduğu becerileri ve düşünceleri dikkate almayıp saf dışı bırakılması ve çocukların sabit fikirli olması beklenmekte, çocuğun ebeveynlerine itaat etmesi gerektiği

düşüncesi savunmaktadırlar. Bu düşünce katı tutum ve dogmatik düşünce tarzına yönelik olduğundan çocukla sözel iletişim kurulmasına pek imkân tanımaz (Bilal, 1984: 15-16). Bu tutum karşısında çocuk ebeveynlerine itiraz eder, fakat ebeveynler, çocuğa ceza veya güç gerektiren yöntemler uygular. Bu durumda çocukta bazı korkular meydana gelir, özellikle çocuk ebeveynlerinin kendisini sürekli eleştirmesini ve attığı her adımda yanlış yapacağım korkuları gibi korkularla baş başa kalır (Yörükoğlu, 1978: 84). Anne ve babalar çocuklarından sürekli kendi istedikleri yerde durmalarını beklemektedirler. Bu beklenti çerçevesinde, çocuğun özerkliğini engelleyerek, her fırsatta çocuğa ebeveynlerine saygı duyması gerektiği bilincini aşılamaaya çalışırlar.

Anne ve babalar kendilerinin çocukları için en doğrusunu ve en iyisini yaptıklarını düşüncesine inanarak çocuklarının da bunu şartsız bir şekilde kabul etmesini isterler (Baumrind, 1966: 887-892). Aşırı eleştirici tutum, azarlama, aşağılama ve hatta gerektiğinde şiddet bile vardır. Bu tutumun bir diğer özelliği ise anne ve babanın çocuğuna karşı takındığı tavrın soğuk, anlayışsız ve kırılcı olmasıdır (Yörükoğlu, 2002: 78). Bu şekilde gösterilen tavırlar çocuğun ileride arkadaşlarıyla olacak ilişkilerinde başarısız olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca ilerleyen zaman zarfında çocuğun ebeveynlerden bağımsız ve özerk bir kişiliğe sahip olması oldukça güç olmaktadır (Bayraktar, 1998: 41-43).

Yapılan araştırmalar anne babaların otoriter tutumu arttıkça çocuklarda sorunların arttığını tesbit etmektedir. Baskıcı tutum sergileyen anne babaların çocuklarının mutsuz, asosyal ve kaygılı olduğu ortaya çıkmıştır (Hale, 2008: 25-26). Bunun yanında bu çocuklar kendi içlerinde iç çatışmalar yaşamaları sonucu bilinçaltında öfke ve kin duyguları meydana gelerek saldırganlık ya da kimsenin görmedi zamanlarda suç işleme alışkanlığı ortaya çıkabilmektedir.

2. Eşitlikçi ve Demokratik Aile Tutumu

Günümüzde en sağlıklı bulunan aile tutumu demokratik tutumlardır. Bu tutumun en önemli özelliği çocuğa güven veren destekleyici ve tutarlı olmasıdır. Çocuklarına koşulsuz sevgi gösteren demokratik tutumu benimsemiş anne babaların çocuklarıyla ilişkileri de karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörüyeye dayanmaktadır. Çocuklarının içten denetimli bir kişilik yapısı geliştirmelerini sağlarlar ve onların bağımsız hareketlerini desteklerler. Bu tutumu benimseyen anne babalar davranışlarını daha akılcı şekilde

yönlendirirler, mantıklı açıklamaya sahip kuralları benimserler ve bunların çocuk tarafından anlaşılması için kuralları tutarlı bir şekilde uygularlar (Şendil, 2003: 179).

Demokratik tutum sergileyen anne ve babalar çocuklarına değer vererek onların özerk ve bağımsız bir kişilik geliştirmelerine yardımcı olurlar (Kulaksızoğlu, 1998: 118-119). Bu tutumdaki ebeveynlerin çocukları anne ve babalarından memnun, özgüveni yüksek, atılgan, kendilerine olan saygıları yüksek çocuklar olarak bilinmektedir (Bacanlı, 2005). Demokratik tutumlu ebeveynler çocuklarını yetiştirirken çok iyi rehber oldukları söylenebilmektedir. Aileler, çocukların neyi yapıp neyi yapmamaları gerektiğini, onların büyürken toplumsal görev ve sorumlulukların neler olduğunu yaş özelliklerine göre açıklamalar yaparak anlatır

Çocuklarına karşı bu olumlu özellikleri gösteren anne babalarda özgüveni anlayışlı, çevresine karşı duyarlı kişilik özelliklerine sahiptir. Bu ebeveynlerin çocukları büyüdükçe daha önce üzerlerine aldıkları sorumluluğu artırarak ve genel anlamda çocuklarının bireyselliğine saygı duyanlardır (Hale, 2008: 48).

Demokratik tutum sergileyen anne ve babalar çocuklarına sözel olsun fiziksel olsun hiçbir şekilde şiddet uygulamaz, anne ve babalar otoriteyi ellerinde tutarak olumsuz bir durumda çocuğun kişiliğine değil davranışın yanlışlığına odaklanarak değerlendirirler. Anne ve baba sürekli tutarlı davranarak çocuğu örseleyecek saldırgan tavırlar sergilemezler. Sayılan nedenlerden dolayı ebeveynlerin tutumu ile eğitilen çocukların topluma saygılı, sınırlarını bilen, olumlu, proaktif, özgüvenli, esnek düşünen, sosyal yaşama kolay entegre olan bireyler olarak kazandırıldığı saptanmıştır (Yılmaz, 2007). Bu çocuklar yeni insanlarla arkadaş olmada hevesli ve öfkelenmelerinde sınırlarını kontrol etmede oldukça başarılıdır (Maccoby ve Martin, 1992: 1012).

Bu konuyla ilgili yapılan araştırmalarda; demokratik anne babaların çocuklarına bazı sorumluluklar yükledikleri, sürekli ve ciddi bir şekilde onlara yol gösterdikleri, aile içerisinde bir otorite sağlama amacıyla çocukla çatışma içerisinde olmadıkları, kendi koydukları kurallar çerçevesinde kalması için açık bir şekilde çocukla konuştukları ve değer yargılarını anlattıkları ifade edilmektedir (Tabak, 2007: 57).

3. Koruyucu ve Müdahaleci Aile Tutumu

Koruma ve müdahale anne babaların normal denebilecek davranışlarından. Bu davranış çocuğun kendini gerçekleştirmesini engelleyecek ölçüde olduğunda bu

çocuğun gelişimine olumsuz bir etki yapar. Çocuğa nasıl davranması gerektiğini sürekli hatırlatan, özgür alanları kısıtlayan, ebeveyn kontrolü dışında fırsat tanınmayan bir “aşırı himayeci” bir tutumdur (Kulaksızoğlu, 2001: 120). Koruyucu kollayıcı ve çocuk yerine müdahalelerde bulunan aileler çocuklarını kendilerinin bir uzantısı gibi görürler. Çocuk merkezlidirler ve en önemli görevleri çocuklarıyla ilgilenmektir (Şendil, 2003: 176). Aile içinde çocuğa sürekli korunmaya muhtaçmış gibi davranan anne baba, kendi kararlarını vermesi için çocuğa yeterli ortamı hazırlamaz. Çocuk için her türlü fedakarlığı yapmaya hazır olan ebeveyn, çocuğun adına kararlar alır ve buna hakkı olduğunu düşünür (Öztürk, 2003: 34).

Aşırı koruyucu tutum gösteren ebeveynler çocuklarına gereğinden fazla özen göstererek, onları hak ettiklerinden daha fazla koruyup kollarlar. Bu koruyup kollamaya bağlı olarak çocuklarının her türlü davranışına sınırlamalar getirerek, çocukları hakkındaki her kararı bizzat kendileri vermek isterler (Demiriz ve Öğretir, 2007: 54). Bu tutum bazen öyle bir hal alır ki çocuk kendi başına kıyafetlerini giyebildiği ve yemeğini yiyebildiği halde çocuğa sürekli sevgi ve şefkat göstererek çocuğa adeta bebek muamelesi yaparlar. Anlatılan bu olaylar en çok anne ve çocuk arasında görülmektedir. Annenin kendi içerisinde daha önceden yaşadığı duygusal boşluğun var olması ve bu boşluğu ancak diktatörce davranma eğilimi içerisine girerek kapatabileceğini düşünmektedir.

Yörükoğlu'na göre (2002) annenin evlilik hayatında eşinin ona çok az vakit ayırması ya da annenin çocukluk yıllarında sevecenlikten yoksun bir şekilde büyümesinden dolayı kendi çocuğu üzerinde, aşırı koruyucu bir tutum sergilemesinde rol oynadığını ileri sürmektedir. Anne ya da babası tarafından aşırı korunan çocuklar toplum hayatlarında, sorumluluk alma bilincine sahip olamayan ve şımarık olabileceği kadar özgüven problemi yaşayan ve girişken olmaktan yoksun, pasif bir karaktere sahip olabilmektedirler. Aşırı korumacı tutum sergileyen ebeveynlerin çocuğu ebeveynlerinde aşırı bir bağımlılık ortaya çıktığı gibi her isteğini ağlayarak elde etmek istemesi, bazen mızızlanması ve olaylar karşısında inatçı bir tutum sergilemesi gibi sonuçlar ortaya çıkabilmektedir (Navaro,1989: 24). Bu çocuklar yaşamlarında sürekli birine bağlı olma gereksinimi duymaktadırlar (Yavuzer, 2008: 46).

Anne-babaların çocuklarını tehlikeler karşı korumak ve kontrol etmek görevleri, çocuğun sağlıklı büyüüp gelişmesine engel olacak düzeyde olmamalıdır. Araştırma sonucu Türk kültüründe annelerden beklenen annelik rolünün beklentilerinin de etkisiyle, annelerin babalara göre daha koruyucu olduğu ortaya

konmuştur. Koruyucu tutum daha çok anne babanın geç çocuk sahibi olma yada istenilen bir cinsiyete sahip olma, daha başarılı yada güzel olma gibi ailenin önem verdiği bir özelliğe göre artış gösterir (Çağdaş ve Seçer, 2006: 127-128).

4. İlgisiz Aile Tutumu

İlgisiz tutum sergileyen ebeveynler çocuklarının yetişmesinde yeterince sorumluluk almayan ve çocuklarına karşı ilgi göstermede cimri davranan anne ve babalar olarak bilinmektedir. Bunların çocuklarına ayırdıkları zaman oldukça azdır. Bu zaman az olduğu için çoğu zaman çocuklarını kontrol etmek ve onlara rehberlik etmek oldukça güçtür. Bu gruba dâhil olan anne ve babaların genelde çocuklarının varlığı ya da yokluğu pek umurlarında olmamaktadır (Cüceloğlu, 1999: 154). Çünkü bu tutumdaki anne ve babalar kendilerini en başta düşündüklerinden çocuğu sürekli arka plana atmaktadır. Önce kendi ihtiyaçlarını karşılar sonra zamanları varsa çocuklarına ayırırlar. Hatta bazen bu durum öyle bir hal alır ki anne ve babalar çocuklarına karşı olan davranışlarında “ihmalkâr” derecesine ulaşan bir sorumsuzluk gösterebilmektedir (Bornstein ve Zlotnik, 2008). Bunun yanında çocuk bazen anne babadan isteklerini karşılaması için talepte bulunduğu anda, ebeveynler çocuklara düşmanca bir tavır sergilerler (Yavuzer, 1998: 147).

Yapılan araştırmalara göre çocuk doğduktan 2 yıl sonra, eğer anne çocuğuna karşı ilgisiz davranışlar sergilerse, ileride çocukla anne arasında sorunlu bir bağımlılık oluşacağını, sosyal hayat, bilişsel ve hatta çocuğun fiziksel gelişiminin bile yetersiz olacağını kanısına varılmıştır (Bornstein ve Zlotnik, 2008).

5. Dengesiz ve Tutarsız Aile Tutumu

Ebeveynin herhangi bir konuya ilişkin tutumunun belirgin ve tutarlı olmaması, her seferinde farklı ve çelişkili bir tutum içine girmesi ana-baba-çocuk ilişkilerini olumsuz etkileyen ve tartışmalara neden olan bir durumdur. Çocuğun temel ihtiyaçlarını ihmal eden ana-babanın suçluluk duygusu ile gereksiz hediyeler alarak onu koruduğu izlenimini vermesi; sağlık ve eğitim konusunda çocuğuna duyarlı olmasına karşın çocuğun isteklerini reddetmesi; bir konuda bazen katı ve cezalandırıcı iken bazen yumuşak ve aldırmaçlık içine de olmak çocuğun bocalamasına sebep olur. Tutarsızlık çocukların ergenlik döneminde de dikkat edilmesi gereken bir unsurdur. Çocuk büyümüş olsada anne babaya ihtiyaç duymaya devam eder (Oskay, 2013).

Dengesiz ebeveyn tutumlarda ise belirsiz ve değişkenlik gösteren bir disiplin anlayışı söz konusudur. Anne ve baba bazen çok fazla hoşgörü gösterebilirken bazen de aşırı otoriter bir tutum sergileyebilmektedirler. Bu dengesizlikte, ebeveynlerin ilk davranış biçimiyle bir sonraki davranış biçimi arasında bir tutarsızlık meydana getirmektedir. Örneğin olumlu ya da olumsuz bir olay karşısında anne hoşgörüyle davranabildiği gibi baba aşırı baskıcı bir tutum sergileyebilmektedir. Bazen de anne otoriter bir durum sergilerken baba daha ılımlı bir davranış gösterebilmektedir.

Ebeveynler çocuklarını yetiştirirken birbirlerine uyumsuz eğitim anlayışı içerisinde olması, genelde çocuklarda iç çatışmaların yaşanmasına neden olmaktadır (Montessori, 1997). Çocuk bu durum karşısında kendi tutumunu ebeveynlerinin anlayışına ve düşüncesine doğrultusunda yön vermeye çalışır. Bu durum karşısında çocuğun kişilik gelişimi zedelenir. Bunun nedeni çocuğun kendi hür iradesini kullanamayarak nasıl bir durum sergileyeceğini bilememesidir. Eğer ebeveynler disiplin konusunda kendi aralarında anlaşarak ortak bir tutum sergilerse çocuklar hem daha iyi yetişir hem de kuralları öğrenerek daha kontrol edilebilir bir hal alır. Bu hal çocukların içerisinde yaşadığı toplum hayatına ayak uydurmasını kolaylaştırır. Bu durum çocuğun kendini daha iyi ifade ederek iç çatışmalar yaşamasına engel olmaktadır (Yörükoğlu, 2002).

6. Aşırı Hoşgörü ve Serbest Tutum

Çocuğun olumsuz davranışlarına sınırlama getirmeyen, çevreye kasıtlı zarar vermesini bile hoşgörü bir şekilde karşılayan aileler cezaya yer verilmez. Anne-babalar eğitim anlayışında çocuğun her istediğini yapmaya çalışan cezaya yer vermeyen ve çocuğun her isteğini yerine getirmek için çaba harcayan anne-babalar aşırı hoşgörü ve şımartıcı bir tutum sergileyen ebeveynlerdir. Bu ailelerde çocuk merkezdedir. Sevgi abartıldığı için çocuk odaklı davranılarak anne baba yönetilir. Çocuğunyaptığı olumsuz olaylar hoşgörü ile kapatıldığı için olumsuz davranışlar görülmez. Sonuç olarak bu çocuklar ellerinde bulunanlardan tatmin olmaz ve doyuma ulaşamayaz, hep daha fazla ister, paylaşmakta zorlanar, sosyal uyumda yetersizlik yaşar (Çağdaş ve Seçer, 2006).

Çocuklarına hoşgörü davranan aileler çocuklarının düşüncelerini de göz önünde alarak herkesin duygularını önemseyerek dikkate alırlar. Özgüvene sahip çocuklar, genelde ailelerinden aldığı sevgi ve ilginin gösterilmesi sonucunda meydana gelmektedir. Bu tür çocuklar, genelde ailenin bir araya gelmesi durumunda,

kendileriyle ilgili kararları kendi alırlar ve ailesinden teşvik görmektedirler. Çocuklarına hoşgörülü bir şekilde davranan ebeveynlerin, çocuklarını kendi ihtiyaçlarını karşılama aracı olarak görmediklerini belirtmektedir (Çetinkaya, 2004).

Çocuk, anne ve babasından aldığı hoşgörülü davranış karşısında kendisine olan güveni sağlam, düşünebilen, sorgulayabilen ve kendi kendisine karar verebilen, yeri geldiğinde sorumluk alabilen bir kişilik kazanır.

Bazen anne babanın hoşgörülü tutumunun aşırıya kaçması, çocuk üzerinde kontrolün düşük tutulması ve çocuğun istekleri ve seçimleri karşısında yüksek kabul gösterme olayı ortaya çıkar. Ailenin hedefinde çocuk olduğu için, çocuğun seçimlerine, yemek yeme saatlerine, uyuma saatlerine ve oyun oynama saatlerine müdahale edilmez (Yavuzer, 2008).

Okul öncesi dönemde çocuğun disiplin alışkanlığı kazandırılmayan çocuklar ilerde hem kendilerinin problem yaşamasına hem de ebeveynlerinin problem yaşamasına neden olur. Çünkü bu çocuklar disiplin sahibi olmadıkları için, sınırsız davranışlar, neyin nerede yapılacağını bilemeyen, söylenen sözlere ve uyarılara kulak asmayan çocuklar olarak karşımıza çıkarlar (Cüceloğlu, 1999).

Anne ve babalar genelde bir sebep sunmaya veya manipüle etmeye çalışmaktadır. Ama ebeveynler açık bir şekilde kendi sonucu için bir baskı uygulayamamaktadır (Baumrind, 1966). Bu sonuç öyle bir hal alır ki çocuğa en temel ahlak kuralları bile öğretilmez hale gelir ve çocuğun sosyal hayat içinde sergilediği anlamsız davranışlar dikkate alınmaz. Bu tür çocuklar anne ve babasının sürekli kendisine hizmet etmesini isteyerek, ebeveynlerin kendisine örnek olacak bir model olarak görmekten ziyade hizmet aracı olarak görmektedirler. Zaman geçtikçe bu çocuklar sosyal hayata uyum gösteremeyecek duruma gelirler. Bu çocuklar ayrıca toplum hayatına ayak uydurmada zorluk çekerler. Bu sonuçlar karşısında çocuk bencil ve başkaları tarafından istenmeyen biri haline gelir. Ayrıca bencil hale gelen çocuk yaşantısının her aşamasında, her istediğinin yerine getirilmesini ister fakat sosyal hayat buna imkân vermediği için çocuğun bocalamasına neden olur. Bu tür çocukları genelde arkadaşları sevmez, kendi grupları ya da oyunlarına dâhil etmez sürekli grup dışına atılırlar (Çağdaş ve Seçer, 2002).

D. Anne Baba Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Anne baba tutumları, en başta ailelerin sosyo kültürel ve demografik özellikleri olmak üzere pek çok unsur sonucunda oluşmakta ve değişime uğramaktadır (Özyürek ve Şahin, 2005: 20). Ebeveynin nasıl bir tutum takınacağını etkileyen faktörler belli başlıklar altında toplanabilir (Özkardeş, 2009: 143):

- Doğumdan öncesinde şekillenen çocukla ilgili kavramalar
- Anne babanın kendi çocukluk dönemi tarihi
- Çocuk yetiştirme tutumuna göre değerler
- Ebeveynlerin yüklenen sosyal rollerden rahatsız olmaları
- İyi oluşturulmamış eş ilişkileri ve evliliğe uyum sağlayamama
- Ebeveynlerin çocuk yetiştirirken doyuma ulaşmaları,
- Çocuklarının genel (cinsiyet, yaş) yapılarından memnun olmaları
- Çocuğu isteme nedeni
- Çocuğun anne babasına karşı davranış biçimi

1. Çocuğun Yaşı, Doğum Sırası ve Cinsiyeti

Anne/babaların, çocuğun ilk, ikinci veya üçüncü çocuk oluşuna göre birinde kabul ettikleri bir davranışı diğer çocukta kabul etmedikleri gözlenen bir durumdur. Örneğin ilk doğan çocuklar daha büyük beklenti ve kurallarla büyütülür. İkinci çocukta artık anne baba deneyim kazanmıştır. Bu nedenle daha rahattır, tepkileri beklentileri azalmıştır. Cinsiyetine bağlı olarak çocuğun davranışlarını kabul şeklide değişebilir. Kız çocuklar daha çok uslu, erkeklerse daha yaramaz olarak kabul görür (Navaro, 2002: 134).

Anne baba çocuğu cinsiyetine yönelik farklı bir beklenti içinde ise itici ve rededici tutum gösterebilmektedir. Anne babaların, cinsiyet konusunda beklentilerine uygun çocuklarına karşı daha olumlu tutum ve davranışlar sergiledikleri düşünülmektedir (Çağdaş ve Seçer, 2006: 124). Ayrıca çocuklarının sayı ve cinsiyetinden memnun olan anne ve babaların, memnun olmayanlara oranla, daha uygun/ılımlı tavırlara sahip olduğu söylenebilir (Yavuzer, 2005: 133).

Konuyla ilgili bir çalışmanın bulguları, gencin cinsiyetinin anne- baba tutumlarını algılamada anlamlı bir farklılık yarattığını ortaya koymuştur. Çalışmada kızlar anne babalarını daha demokratik algılarken, erkekler anne babalarını daha ilgisiz olarak belirtmişlerdir (Haktanır ve Baran, 1998: 138).

2.Çocuğun zellikleri

Ebeveyn tutumları çocukların ve ergenlerin davranışlarını etkilerken diğer yandan onların kendilerine has özellikleri anne babanın davranışını etkileyebilir. ocuk bir davranışı seçmeden önce ailesinin nasıl bir tepki vereceğini tahmin edebilecek duruma gelebilir (Bayraktar, 1998: 159). ocuk ailesi ile sürekli etkileşim halinde olduğu için anne baba tutumlarına yn verebilmektedir (Yörükoğlu, 2002: 127).

3. Anne Babanın Yaşı

İleri yaşta anne baba olan kişilerin ebeveyn olmaktan daha büyük bir doyum sağladıkları, çocuklarıyla daha nitelikli zaman geçirdikleri ve onlara karşı daha duyarlı davrandıkları yapılan araştırmalar sonucu bilinmektedir. Ancak ileri yaşta ocuk sahibi olan annenin ocuk yetiştirirken bazı hatalar yaptığını, koruyucu ya da gevşek tutum sonucu ocuk merkezli bir aile oluşturulduğu sık grlen bir durumdur (Yavuzer, 2005: 167).

4. Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu

ocuk yetiştirirken ailenin ekonomik durumu oldukça önemlidir. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek ailelerin aldıkları eğitim ve düşünce yapılarının yüksek olması, ocuk gelişimi ile ilgili kaynaklara, gerektiğinde uzman kişilere ulaşma konusunda daha bilinçli davranmalarını sağlamaktadır. Konu ile ilgili yapılan araştırmalar st sosyo-ekonomik düzeydeki anne-babaların alt sosyal yapıdakilere göre, daha az otoriter olduğunu, eşitliğe, bağımsızlığa, yaratıcılığa daha önem verdiklerini; bu bağlamda her çocuğun cinsiyet ayrımı gözetmeden kendine özgü farklılıklar taşıdığını ve güçlü iletişim kurmaya çalıştıkları göstermektedir (ağdaş ve Seçer, 2006: 123).

5. Anne Babanın Eğitim Durumu

Anne-babanın eğitim düzeyi, çocuğa yönelik hedefleri, beklentileri şekillendirir. Eğitim düzeyinin durumuna göre aile çocuğunu büyüten tutumlarında buna göre belirlemektedir. Türk aile yapısı ele alındığında annenin eğitilmiş olmasının bilinç ve davranışa olumlu etki ettiği görülmektedir. Eğitim düzeyi düşük ailelerde, otoriteyi korumak için çocuğu aşağılayan, kınamayan iletiler, saldırgan mimikler, jestler ve sözcükler kullanan anne- babalar, kimi zaman da eğitim aracı olarak dayaağa başvurmaktadırlar. Şiddet gören çocukta iç denetim gelişemez ve bu çocuğun başkalarıyla olan iletişimlerinde, ebeveynine hissettiği kızgınlık ve öfke duygularının etkileri ve yansımaları görülür (Köknel, 1986: 295).

Anne-babanın eğitim düzeyi yükseldikçe, ailede ilişkiler karşılıklı ve paylaşımcı, dinlemeye ve empati kurmaya yönelik bir yapıya dönüşür. Modern aile ile birlikte aile içinde demokratik ilişki biçimi artmış ve azalan çocuk sayısı, çocuğa yüklenen değeri de yükseltmiştir. Her şeyin en doğrusunu bilen anne-baba tipinin (özellikle baba), çocuklarının düşüncelerini dikkate alan, demokratik bir algıya sahip ebeveyne dönüşmekte olduğu ileri sürülebilir. Yapılan araştırmada öğrenim düzeyinin yükselmesiyle, anne-babalarda görülen katı/sert disiplin ve aşırı koruyuculuk tutumlarının azaldığı bulunmuştur (Özyürek ve Tezel, 2005: 31).

6. Anne Baba Arasındaki İletişim

Anne-babaların kendi aralarında sağlıklı bir ilişki olduğunda çocuklarıylada sağlıklı ilişki kurabildikleri görülmektedir. Evlilikteki uyumsuzluk bu bağlamda çocuğada yansımaktadır. Bu da sağlıklı bir aile yapısının oluşmasını sağlamaktadır. Sağlıksız iletişim genellikle; kısa sürede çatışmaya dönüşür ve böylece ailenin mevcut sorunlarına yeni sorunlar eklenir. Eşler arasında yaşanan iletişim sorunları çocuğada yansır. Aileler çocuklarına karşı ya koruyucu yada reddedici şekilde davranabilirler (Çağdaş ve Seçer, 2006: 123). Yavuzer konu ile ilgili tespitinde eşiyile huzursuzluk yaşayan bir annenin çocuğuna bağımlılık derecesinde sevgi gösterdiği yada çocuğuna öfkeli ve saldırgan davrandığını tesbit etmiştir (Yavuzer, 2005: 134). Sonuç olarak eşlerin evliliklerinde mutlu olup olmamaları, çocuklarına karşı olan tutumlarını da etkilemektedir. Ergenlik döneminde anne-babasının normal olmayan davranışlarından ve bozuk ilişkilerinden zarar gören gencin okul başarısı ve arkadaşlarıyla kuracağı ilişkinin niteliği olumsuz etkilenmektedir (Kulaksızoğlu, 2001: 86).

7. Anne Babanın Ruhsal Durumu

Etkili ebeveyn- çocuk ilişkisi için ebeveynin, kendisiyle barışık olması, yaşamdan doyum sağlayabilmesi, iç ve dış dünyası ile dengeli olması, uyumlu ve tutarlı ilişkileri kurabilmesi ve bu ilişkileri sürdürebilmesi gerekir. Yetişkin modeli olarak ana- babalar, çocuklarını yaşama hazırlarken sorunlarıyla etkili biçimde baş edebilen, güçlüklerin üstesinden gelebilen, etkili kararlar alıp bunları uygulayabilen, sağlıklı yetişkinler olabilmelidir. Anne baba olmaktan mutluluk duyan ve görevlerini yaptığına inanan ebeveynlerin, kendisini yetersiz hissedene, güvensiz tutumlar sergileyenlerden daha olumlu ve başarılıdır (Yavuzer, 2005: 133).

8. Anne Babanın Beklentileri

Anne-babaların çocuklarına verdikleri tepkiler genellikle, çocukların kişiliğine değil anne babanın beklentilerine uyup uymamasına göre şekillenmektedir (Navaro, 2002: 46). Aileler bazen çocuklarının kendi çocuklukları gibi yada hayal ettikleri çocuk gibi davranmalarını bekleyebilirler. Bu beklentilere cevap bulamayan aile hayalkırıklığı yaşayabilir ve çocuğuna karşı reddedici davranabilir (Yavuzer, 2005:134). Çocuğun büyüme evrelerinde yaşa uygun olmayan beklentiler sergilemek aşırı baskı, duygusal ve fiziksel şiddet gibi tepkiler geliştirmesine yol açabilir. (Köknel, 1986: 297).

Ailelerin çocukları dünyaya getirmeleri ve çocuktan beklentilerini çocukla ilgili eğitim ve uygulamalarını, iletişimlerini, ödül- ceza yöntemini, davranışlarını etkilemektedir (Yapıcı, 2010: 1557).

9. Kültürel Değerler

Anne-babaların çocuklarına karşı takındıkları tutum ve davranışları etkileyen en önemli unsurlardan biride içinde kültürel değerlerdir. Anne ve babalar üyesi buldukları kültür içinde yaşadıkları büyük topluluk ve birincil gruplar tarafından etkilenmektedir. En önemli birincil grup olan aileye kültür aktarımının aracı olarak bakılmaktadır. Bu nedenle tutumlar yeni oluşturulan çekirdek aileye yine büyük grup tarafından aktarılmaktadır diyebiliriz (Çerik, 2002: 2).

Çocuk yetiştirme konusunda günümüzde değişim olmakla birlikte genel olarak kültürel değerler açısından bakıldığında yapılan araştırmalara göre geleneksel Türk ailesinin daha kapalı, söz dinleyen, çekingen, duygusal bağımlı çocuk yetiştirme eğilimide olduğunu ortaya koymaktadır (Çağdaş ve Seçer, 2006: 122). Konuyla ilgili

yapılan bir araştırmalarda, kırsal Őehirde yaşayan annelerin, eğitim dőzeyinden bağımsız olarak, geleneksel Tőrk ailesinde yaygın olan cezalandırma ve sorgusuz itaat bekleme davranışlarını, metropolde yaşayan annelere kıyasla daha fazla kullandıklarını göstermiştir (Çağdaş ve Seçer, 2006: 123).

10. Anne Babanın Yetişme Biçimi

Anne babaların kendi aileleriyle yaşadığı çocukluk dönemi onların tutumlarını etkilemektedir. Aileler anne babalığı ilk olarak kendi ailelerinden őđrenmektedirler. Çocukluk döneminde, kendi anne-babasıyla sevgi dolu olumlu ilişkiler kuramayan ebeveyn kendi çocuğu ile ilişki kurmakta zorlanabilir. Bu kőtő deneyimleri çocuğuna yansıtabilir (Yavuzer, 2005: 132-133). Bu nedenle ailesinin ocuk yetişme özelliklerini kendilerine model alan çocuklar ileride ebeveyn olduklarında kendi anne-babalarınınkine benzer biçimde ocuk yetiştirmeye başlamaktadırlar. Örneğin ocukluk yıllarında yeterli duygusal deşteği alamayan sevgisiz bőyőyen bir ocuk, bőyődőđünde de çocuklarına da yeterli duygusal paylaşımı gősteremediđi bilinmektedir (Çağdaş ve Seçer, 2006: 122).

Genel olarak bakıldığında, anne baba ile çocukların tutumları arasındaki farklılıktan çok benzerlik olması ailelerinin tutumlar konusunda ne karar etki alanı olduğuna işaret etmektedir.

E. Ailenin Önemi ve ocuk Őzerindeki Etkisi

İnsan yaşamı çok sayıda evreden oluşur. Bu evreler; çocukluk, genęlik, yetişkinlik ve yaşlılık olarak ele alınmaktadır. Bu evrelerin en őnemlisi, insanın her yönden en eğitilebilir dönemi olan çocukluk evresidir. Çünkü ocukluk evresinde yaşananlar ya da yaşanmayanlar insanın olumlu kişilik oluşturmasında bőyők őneme sahiptir.

Bu önemli ve özel dönemde çocuğun kişilik gelişiminde, sosyal gelişiminde, bedensel ve cinsel gelişiminde, içinde bulunduğu ailenin önemi bőyőktőr. Bu önem, insan yaşamı Őzerinde doğumdan önce başlar ve őmrőnőn sonuna kadar devam eder (Sarper, 2001: 19).

Aile, ocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yer ve hayatındaki en etkili çevredir. ocuk için aile olmak, bireyleşme ve kendi ayakları Őzerinde durabilme sőrecinde oldukça önemlidir. Aile, ocuğun barınma ve bakım gibi fiziksel; sevgi,

şefkat ve ilgi gibi duygusal ve bir gruba ait olma gibi sosyal ihtiyaçlarını karşılayan görevler zinciri üstlenmiş bir kurumdur. Fakat aile, çocuğun ihtiyaçlarını karşıladığı bir kurum olmasının yanında, bu ihtiyaçlarının karşılanma biçimini öğreterek, davranış örüntüleri kazandırarak, sevgi, güven, kendini kabul, özsaygı gibi yaşamın ilk yıllarında edinilmeye başlanan pek çok duygunun gelişimini de şekillendirir (Yavuzer, 2005).

Çocuğun ruhsal durumu üzerinde etkili olan en önemli unsurlardan bir tanesi aile ilişkileridir. Aile ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi, çocuğun kişilik özelliklerinin de sağlıklı bir şekilde oluşmasını sağlamaktadır. Anne, baba ve çocuk arasında geliştirilen ilişkiler, çocuğun o dönemdeki davranışları üzerinde direkt etkili olurken aynı zamanda gelecekteki davranışlarının şekillenmesini de sağlamaktadır (Baran, 1995: 4).

Ailede uyumlu ilişki ve iletişim içinde sevgi ve anlayışla büyüyen çocukların kişilik gelişimi ve olgunlaşması daha fazladır. Çocukların güven duygularının ve öz saygılarının artması onların sevilme sayılma derecelerine bağlıdır. Çocuklar çevrelerinden ya da ailelerinden ne kadar çok hoşgörü ve şefkat görürse o kadar anlayışlı olmayı, ne kadar sorumluluk alma duygusunu hissederlerse o kadar bağımsız ve sağlam adımlarla ilerlemektedirler. Aynı zamanda çocuklar anne babalarından kendilerine ait bir cinsel kimlik de çıkarmaktadır Aile içinde belirli davranışlar benimserler ve bu davranışlar, toplum içinde onları yönlendirir. Kısacası ruh sağlığını güven altına alan en önemli etken, sıcak bir aile ortamında yaşanan çocukluk yıllarıdır (Yörükoğlu, 2002: 85). Çocuk ancak sevgi ve anlayışla büyütülürse başkalarını sevmeyi öğrenebilir. Çocuğun en önemli psikolojik ihtiyacı olan sevgi ve ilginin yetersizliği, anasız-babasız büyüme ya da onlardan ayrı düşme, çocuğun ruh sağlığını bozabilecek etkenler olarak görülmektedir. Çocuğun bunlara maruz kalması durumunda da çocukta yalancılık, saldırganlık gibi anti-sosyal davranışlar ve uyum bozukluklarının olabileceği bilinmektedir.

Aile üyeleri arasındaki ilişkinin sağlıklı olması, çocuğun gerek bedensel, gerekse duygusal ve toplumsal dünyasını doğrudan etkiler. Çocuğun dış dünya ile ilişkilerinde önemli olan ilk sosyal deneyimler aile kurumunda gerçekleşir. Bu bakımdan çocuğun duygusal ve toplumsal gelişimi, geniş ölçüde ailenin çocuğa tanıdığı fırsat ve olanaklara bağlıdır (Yavuzer, 2005: 225).

Çocuk ailesinde doğru şekilde ilişki ve iletişim görmediğinde duygusal, bilişsel ve sosyal gelişim alanlarında olumsuz gelişim göstermektedir.

Ana-babanın çocuğa karşı gösterdiği davranışlar ve onun davranışlarına göre „sergiledikleri tutumlar kişilik gelişimi için büyük önem taşımaktadır. Anne babaların çocuklarına yönelttikleri tutumların sağlıklı olaması onların kendi içlerinde barışık kişilikler olmalarına bağlıdır. Bu ortamı olumsuz yapan en önemli faktör anne babanın kendi çocukluk yıllarında kazandığı aile deneyimidir (Yavuzer, 2005:226)

F. 6-10 Yaş Dönemi Çocuklarının Gelişim Özellikleri

Okul öncesi gelişimin tamamlandığı, çocuğun aile evinden dış dünyaya açıldığı, toplumsal çevreye iyice karıştığı 6-10 yaş arasında yer alan okul çağı çocuğu ilköğretimin birinci kademesine denk gelen dönemi kapsar. Piaget bu dönemi somut işlemler dönemi olarak adlandırmıştır.

Bu dönemdeki çocuklar sembolik zihinsel faaliyetlerden gerçek zihinsel işlemlere geçerler. Mantığa dayalı şemalar oluştururlar. Sadece algılara dayalı olarak değil, muhakeme ve akıl yürütmeye başlamaktadır. Somut işlemler dönemindeki bir çocuk, duyu organlarıyla tanımadığı bir nesneye ya da duruma karşı akıl yürütemez, fakat nesnelere uzunluklarına, ağırlıklarına ve tonlarına göre sıralayabilir (Selçuk, 1999).

Bu dönemdeki çocukların farklı düşünürler anaokulu gibi değildir. Çocuk artık nesneyi tersine çevirebilme kavramını kazandığından korunum ilkesi ile ilgili bir sorunları da yoktur. Algılanan görüntüye göre değil, gerçeği anlayarak tepkide bulunurlar (Senemoğlu, 1998: 53-54).

Psikolojik gelişimi yaşına uygun büyüyen bir okul çağı çocuğunda tüm alanlar olduğu gibi cinsel kimlikte iyice belirir. Çocuğun iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış seçme yeteneği, yani üstbenliği gelişir. Çocukta zaman, uzay, sayı kavramları yerleşir. Konuşma yeteneği gelişir, sözcük dağarcığı artar (Yörükoğlu, 2002: 76).

Bu çağlardaki çocuklar genelde hareket halinde ve enerji doludur, aynı yerde durmaktan sıkılırlar. Yerinde duramaz, hareketsiz kalamazlar, rahatlıkla koşup, tırmanabilirler. Okuma, yazma, hesap yapma gibi temel becerilerde yeterlik kazanma yine bu dönem içerisinde gerçekleşir. Belirli mizah türlerinden zevk alma da, bu dönem sırasında gelişen özelliklerden biridir.

Okul çağı çocuğu bu dönem içinde boyu uzar, hareketleri artar. Bedensel kuvveti daha yavaş gelişir (Cüceloğlu, 1999: 345).

Çocuğun duygusal tepkileri de artık benmerkezci değilde daha gerçekçi ve sosyal koşullara uygun nitelik kazanır. Öğrenmekten hoşlanır, artık kim olduğunun farkına varmaya başlayarak çevresindekilerin duygularını anlamaya başlar (Konuk, 2006: 17). Çocuk için oyun oynamak önemli olmaya devam ederken oyunla birlikte bir şeyler üretmek yaptığı ve başarılı olma arzusu artmıştır (Erden ve Akman, 1998: 80).

Yine bu dönemde yetişkinlerin dünyasına duyulan merak artmıştır. Yetişkinlerin neler yaptığını öğrenmek ister. Yaptıkları işlerde başarılı oldukça kendilerine güvenleri artar (Erden ve Akman, 1998: 80-81).

İlkokul çağı döneminde ailenin çocuğa yönelttiği değer ve kuralların yanı sıra çocuğun kendisinin de etkin olarak fark ettiği ve benimsediği değer ve yargılar önem taşımaya başlar (Yavuzer, 2005: 14). Çocuğun ana-baba ile özdeşimin yanı sıra, öğretmeniyle özdeşimi önem kazanır. Ebeveynlerine olan hayranlık öğretmenlerine kayar. Öğretmenin beğenisini ve övgüsünü kazanmak ister. Öğretmenin yanında oyun arkadaşları da bu dönem çocukları için özel önem taşımaktadır. Daha önce cinsiyet ayrımı gözetmeksizin oyun oynayan çocuklar okul çağı çocukluk döneminde daha çok kendi cinsleriyle oynamayı tercih eder. Arkadaşlık ilişkileri içinde yeni öğrenme ortamı oluşur. Akran öğrenmesi dediğimiz bu durumda arkadaşının duygusal hareketliliğini izleyerek kendi davranışlarını belirler. Bu da çocuğun olaylara başka birinin görüş açısından bakabilmesini sağlayarak çevreye uyumunu artırır (Yavuzer, 2005: 28-29).

Seçuk (1999: 78-79)'a göre bu dönemde çocuklarda:

- Yalnızca nesnelerin dış yüzeyleri ile ilgilenmekten çıkarak daha çok mantıksal çıkarımlar üzerine yoğunlaşırlar.
- Sayısal ilişkilerinde farkedilir bir ilerleme kaydedilir. Odaklaşma, tersine dönebilirlik ve korunumla ilgili sınırlılıklar giderilir.
- Sıralama ve sınıflama yeteneği ilerler.
- Benmerkezciliğin yerini sosyal davranış almaya başlar.

Okula başlanılan ilk yıllarda çocuklar, duygusal ve sosyal açılarından sorun yaşasada bu yıllar gelişimin yavaş ve sakin olduğu insan hayatının en düzenli yıllardır denilebilir (Yavuzer, 2005: 42). Okul çağı çocukluk dönemi hem bir önceki dönemin geliştirilmesi gereken alanları ve başarılarıyla ilerlemelerini hem de bir sonraki dönemin gelişim temellerinin atıldığı dönemi kapsar (Gander ve Gardiner, 2001: 339).

G. 6-10 Yaş Dönemi Çocuklarında Görülen Davranış Sorunları

Okul çağı çocuğu bir şeyleri üretmek ve başarılı olmak için çalışır; çünkü elde ettiği başarılar neticesinde takdir edilmeyi bekler. Bu dönemde çocuk çevresinden beklediği takdiri görürse özsaygısı yükselir. Aksi takdirde yaptıklarının değersiz olduğuna inanır. Bu durum onda yetersizlik ve aşağılık duygusu yaşamasına neden olur. Kendisini yeterli hissetmeyen çocuk çevresiyle sağlıklı ilişki kuramaz. (Selçuk, 1999: 53).

Bu dönemde çocukların karşılaştığı sorunlar artabilir, tikler, şiddet, yalan, çalma gib davranışlar olabilir. Fakat bu sorunların bir çoğu o döneme özgü olup ebeveyn desteği ile çözülebilirler. Ancak çocuk ebeveyn desteği bulamaz ve yanlış bir tutumla karşılaşır, o zaman sorunlar büyür ve çocuğun kişilik gelişimi sağlıklı olamayabilir.

Çocuğun kişilik kazanması ve sağlıklı bir şekilde gelişebilmesi, olumlu bir çevrede olur. Olumlu çevre; anlayışlı, sevgi ve güven verendir. Olumlu bir çevre bulamayan çocuklar genellikle güvensiz, kavgacı, duygularında çelişkiler yaşayan, başkaları tarafından sevilmediğini ve istenmediğini zanneden biri haline gelir. Bu tip davranışlar giderek çocuğun sosyal çevresiyle ilişkilerini bozabilir.

Orta çocukluk döneminde dikkat çekici olan en önemli sorun okula uyum sorunlarıdır. Bu bağlamda okula uyum sağlayan ve başarabildiğini gören çocuk gelişir. Çocukların uyumu ve başarısı, sınıf yapısı, öğretmenin tutumu ve kaynakların kullanım şekline göre değişiklik gösterir (Gander ve Gardiner, 2001: 431).

Pek anne baba çocuklarının okul çağında değişiklik gösterdiğini söyler. Karşı gelir itaat etmez olduklarını vurgularlar. Bu yaş grubundaki çocuklar, istediklerini elde etmek için mücadele eder. Birçok durumda bu davranış evde olduğu gibi okulda yada diğer gruplar içinde de tüm otoritelere karşı oluşabilir. Bunun nedeni, olgunlaşmanın daha yavaş olmasıdır denebilir (Yavuzer, 2005: 178).

İlkokul çağındaki çocuklar yeteneklerini ortaya çıkarmaya ve arkadaşlarına uyum sağlamaya daha çok önem verirler. Örneğin çok zeki olmadığı konusunda kaygı duyan bir çocuk, zekası ile ilgili endişelerine engel olma çabalarıyla, aşırı övünür ya da alaylı bir tavırla başka bir çocuğa sataşabilir (Yavuzer, 2005: 189).

Başkalarına ait olan şeyi izinsiz alma davranışını gösteren çocuk, genellikle yaşlılarından daha az popüler olan çocuktur. Çocuk, alma eylemini duygusal boşluğunu doldurmak için ya da yoksunluk duygusunu yansıtmak için bir yol olarak

görebilir. Bazen de çocuk, kabul görme eksikliğini hissettiği için ya da bir kırgınlık veya düşmanlık gösterisi olarak bu eylemi yapabilir. Bazı kuramcılara göre, alma eyleminde bulunan, yani hırsızlık yapan çocuklar yoksunluk, kıskançlık, kırgınlık, kırgınlık duygularıyla doludur.

Okul çağı çocuğunda genellikle okul ve ayrılık (ölüm) fobisi görülür. Bu ikisi üzerinde özellikle durulmalıdır. Çocuk okula gitmeyi reddeder ve okulda iken engelleyemediği duygularla endişeye kapılır (Gander ve Gardiner, 2001).

Ayrıca okul çağı çocuğunun önceki evrelerde geçirmiş olduğu duygusal-cinsel çalkantı ve çatışmaları, bu evrede yatışma ve uyuklama durumuna geçer.

Bu dönemde görülen genel problemler kısaca (Yavuzer, 2005: 179);

- Hırçınlık,
- Sinirlilik,
- Geçimsizlik,
- Yalancılık,
- Hırsızlık,
- Kavgacılık,
- Söz dinlememe,
- Küstahlık,
- İtaatsizlik,
- Kaygı ve korku hali,
- Evden ve okuldan kaçma,
- Saldırgan davranışlarda bulunma,
- Kuralları çiğneme,
- Sürekli başkaldırma gibi davranışlar şeklinde özetlenebilir

H. Sosyal Beceri Tanımı ve Önemi

Sosyal beceriler, bireylerin karşılıklı ve sağlıklı ilişkiler kurabilmek için insanın toplumsal yönünü vurgulayan (Çifci ve Sucuoğlu, 2012: 19), bireyin içinde bulunduğu ortama uygun davranma potansiyeli ile bireyin topluma uyumunu sağlayan tüm görev ve davranışlar toplamı olarak ifade edilmektedir.

Karşılıklı ilişki içinde toplumun beklediği davranışları sergiliyor olmak sosyal becerilerin kapsamı içindedir (Avcıoğlu, 2009). Bu nedenle sosyal beceriler, öğrenilmiş davranışlardır ve kişilerin olumlu sonuçlar elde etmesi için uyum göstermesi beklenir (Çifci ve Sucuoğlu, 2012: 21). Toplumun bireylerden beklediği sosyal davranışlar bireyin doyurucu ilişkiler kurabilmesi için olumlu ya da olumsuz duygularını uygun bir biçimde anlatabilmesi, bireyin kendi haklarını savunabilmesi, gerektiğinde başkalarından yardım isteyebilmesi ve kendine ters gelen istekleri geri çevirebilmesini sağlayan (Sorias, 1986), sosyal çevreler tarafından pekiştirilmesi ve sürdürülebilmesi için öğrenilmiş davranışlardır.

Sosyal beceriler, bireyin kişiler arası iletişimde sosyal çevreden destek almaya devam ederek olumlu ya da olumsuz düşünce ve duygularını uygun şekilde ortaya koymasını sağlar. Kişilerin çevreleriyle olumlu ilişkiler başlatma ve sürdürmeleri için iletişim, sorun çözme, karar verme, kendini yönetme ve akran ilişkileri gibi bireyin kendisi dışındaki diğerleriyle sosyal ilişkilerin pekişmesini sağlar. Sosyal beceri, kişiler arası ilişkilerde bilgiyi alma, değerlendirme uygun şekilde tepkide bulunma gözlenen ya da gözlenmeyen öğrenilebilir davranışları içerir (Yüksel, 2004:1-2).

Görüldüğü gibi sosyal beceriler denildiğinde niceliksel olarak oldukça fazla tanım ile karşılaşılmaktadır. Sosyal beceriler geniş bir kavram çerçevesi içinde ele alındığı için çok çeşitli tanımlamalarda bulunulmuştur. Genellikle tanımların farklılık ve çeşitlilik göstermesi sosyal beceriler konusunda farklı disiplinlerle ilişkili kavramların yer almasının etkisi büyüktür (Meadan & Monda- Amaya, 2008; Akt: Gülay ve Akman, 2009:5). Dolayısıyla sosyal beceriyi etkileyen değişkenler farklı disiplinler tarafından incelenmiştir. Çünkü sosyal becerilerdeki gelişim her alanda etkisini göstermektedir (Çifci ve Sucuoğlu, 2012: 22). Etki alanı düşünüldüğünde sosyal beceriler dediğimiz zaman farklı bakış açılarıyla tanımlamalarda bulunmak kaçınılmazdır. Bu tanımlamaların her biri sosyal becerilerin birbirini tamamlayıcı bir yönünü barındırmaktadır (Gülay ve Akman, 2009: 8).

Bireyin çevresiyle iyi ilişkiler kurmasında toplumsal kurallara uyarak sorumluluk almasında, yardımseverliğinde, işbölümü yapmasında ve bireysel haklarını kullanabilemesine sosyal becerilerin doğru gelişmiş olmasının önemi büyüktür (Çubukçu ve Gültekin, 2006: 156).

Bireysel farkların açık şekilde gözlenebildiği okullarda bazı çocukların içe kapanık, bazılarının öfkeli ve saldırgan oldukları, arkadaşlıkta güçlük yaşadıkları teneffüslerde yalnız oturdukları, derslerdeki etkinliklere katılmadıkları, zorlandığında yardım istemediği gözlürmektedir. Sosyal acıdan becerileri düşük çocukların yanında arkadaşlarıyla oynayan işbirliği kuran paylaşımcı çocuklarda bulunmaktadır. Bu çocuklar gerek anne babaları gerekse öğretmenleri tarafından sosyal yönden yeterli bulunurlar. Bu çocuklar buldukları ortamlarda başarılı ve uyumlu olurlar (Çifçi ve Sucuoğlu, 2012: 19).

Kritik dönemlerde kazanılması beklenen beceriler kazanılmadığında bu becerilerin ileriki yıllarda kazanılması da zorlaşabilmekle beraber çocukların sosyal çevreleri de bu durumdan olumsuz olarak etkilenebilmektedirler. Uzbaş (2003)'a göre; sosyal alanda yetersizlik öğrencilerin arkadaşları tarafından reddedilme ile sonuçlanmaktadır. Günümüzde sosyal ilişkilerde sorun yaşayan oldukça çok çocuk bulunmaktadır. İlişki başlatma ve sürdürme gibi sorunlar nedeniyle kendini yalnız yetersiz ve uyumsuz hisseden çok çocuk vardır. Bu çocuklar okul başarısızlığında yaşamaktadırlar. Sosyal beceri sorunları ergenlik döneminde suça eğilim, depresyon, duygusal sorunlar, kariyer başarısızlıkları, yetersiz ebeveynlik gibi sorunlarla karşı karşıya bırakabilir (Uzbaş, 2003:74).

İ. Sosyal Beceri İle İlgili Kavramlar

Sosyal becerilerin tanımlamalarının, sınıflandırılması ve boyutlarının geniş bir kavram çerçevesi içinde yer alması ve farklı disiplinlerle ilişkilendirilmesi nedeni ile sosyal beceri ile ilişkili kavramlarda da bu çeşitlilik karşımıza çıkmaktadır. Ancak kavramların açıklanmasının sosyal beceriyi daha somut hale getireceği düşünülmektedir. Sosyal beceri ile ilişkili bulunan sosyal yeterlik, sosyal zekâ ve sosyalleşme kavramlarından bahsedilebilir.

1. Sosyal Yeterlilik

Sosyal yeterlik kavramı konusunda henüz net bir ayrıma varılamamakla birlikte temel düşünce Kişinin sosyal becerisi varsa sosyal açıdan yeterlidir. görüşüdür (Bacanlı, 2012: 27). Sosyal yeterlilik sosyal varlık olan bireyin toplumda uyumlu başarılı bir etkileşim içindeyken kendi bireysel hedeflerine de ulaşmasını ifade eder. Yani sosyal yeterlik genel durumu ifade ederken, sosyal beceriler ise belli davranışlardır. Gülay ve Akman (2009: 18), sosyal yeterlik için bireysel gelişimin sağlanması gerekliliğine dikkat çeker. Genel olarak, sosyal yeterlik, bu alandaki becerilerin değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucunda kişinin gelecek davranışları hakkında ipuçları veren ve davranışlarda tutarlılığı ifade eder (Bacanlı, 2012: 29).

2. Sosyal Zeka

Thorndike 1920'li yıllardaki çalışmalarında soyut mekanik ve sosyal olmak üzere üç tür zekâ olduğunu ileri sürmüştür. Thorndike' a göre sosyal zekâ, insanları anlama ve idare etme- insan ilişkilerinde bilgece davranma yeteneğidir (Gülay ve Akman, 2009: 22).

Marlowe (1986) ise sosyal zekâyı “sosyal zekâ veya sosyal yeterlik, kişiler arası durumlarda kişinin kendisi ile birlikte diğer insanların duygu, düşünce ve davranışlarını anlama ve o davranışa uygun davranma yeteneği” olarak ifade etmiştir. Ayrıca çalışmalarına devam ederek sosyal zekâyı modelleme yoluna gitmiştir. Yaptığı faktör analizleri sonucunda sosyal zekânın sosyal becerilerle iç içe geçen beş ögesi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu ögeler; prososyal tutum, sosyal beceriler, empati becerileri, duyuşsallık ve sosyal anksiyetedir (Bacanlı, 2012:5-7).

Sosyal zekâ tanımlarına bakıldığında zaman zaman sosyal becerilerin öğrenilmesi açısından sosyal zekânın ön koşul niteliğinde bir işlevinin olduğu görülmektedir. Sosyal zekâyı sahip kişilerin sosyal becerileri öğrenmeleri ve uygulamaları daha kolay gerçekleşmektedir. Bu bağlamda sosyal zekâ, sosyal yeterlik ve sosyalleşmeyi kolaylaştıran bir faktör olarak görülmektedir (Gülay ve Akman, 2009:23).

J. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması

Sosyal becerileri sınıflandıran Canderalla ve Merrell (1997) bu alanı meta analiz yöntemiyle değerlendirerek akranlarla ilişki, akademik gelişim, kendi

davranışları kontrol etme/kendini yönetebilme, uyum ve atılganlık becerileri şeklinde sıralamıştır.

Bu kategoriler;

- Akranlarla ilişki beceriler; Oyuna davet etme, İlişki kurma, konuşma, konuşulanlara katılma gibi sosyal becerilerdir
- Akademik beceriler alanında tek başına çalışma, zaman yönetimi, verilen yönergelere uyma, planlama gibi becerileri kapsar.
- Kendini kontrol etme/ kendini yönetme becerilerinde ise öfke ve kızgınlıklarını yönetebilme, yönergeye uyma, sorunla başedebilme, kendini olduğu gibi kabul etme becerileridir.
- Sosyal alana uyum becerilerinde yardımlaşma, paylaşımlar, kurallar ve sorumlulukları kapsar.
- Atılganlık becerileri; oyuna arkadaşlarını davet edebilme, tanışma, yaşadığı duyguyu ifade edebilme, yeni ilişkiler başlatabilmeyi sağlayan kategoridir (Çıfci ve Sucuoğlu, 2012: 22-23; Avcıoğlu, 2009: 12-13).

Rinn ve Markle (1979) tarafından yapılan çalışmada sosyal becerileri; kendini anlatma/açıklama, destekleme, hakkını savunabilme ve iletişim olmak üzere dört grupta sınıflandırmıştır (Avcıoğlu, 2009: 12).

K. Sosyal Becerilerin Boyutları

Riggio (1986), sosyal becerileri altı boyutta incelemiştir.

- Duyuşsal anlatımcılık: Sözel ifade edilmeyen iletişimdeki becerilerini ölçer. Duyuşsal mesajları gönderme becerilerini ifade eder. Bu beceriye sahip kişiler durgun geçen bir toplantıyı neşelendirebilirler.
- Duyuşsal duyarlılık: İlişkiler içinde sözlü olmayan mesajları doğru yorumlamayı ve duygudaş beceriler kurmayı ifade eder. Bu beceriye sahip kişiler insanları mutlu eden nedenlerle ilgilenirler.
- Duyuşsal kontrol: Duygularla ilgili sözel olmayan tepkileri kontrol etme, ortama ve zaman göre düzenleyebilme becerileridir. Bu kişiler duygularını bir maske altında gizleyebilirler.
- Sosyal anlatımcılık: İletişimi başlatma ve sürdürme gibi sözel anlatım becerilerini ifade eder. Bu becerilere sahip kişiler jestlerini kullanırlar ve genellikle iletişimi ilk başlatan kişilerdir.

- Sosyal duyarlık: Toplumun yazısız kurallarına uygun hareket etme bilincini sağlayan becerilerdir. Bu becerilere sahip kişiler duyguların etkisinde çok fazla kalırlar.
- Sosyal kontrol: Sosyal durumlara kolayca uyum sağlayan, etkileşim sırasında iletişimi kolayca kontrol edip yönlendirebilen kişilerin sahip olduğu becerileri ifade eder (Gülay ve Akman, 2009:13).

Akkök (1999), sosyal becerileri altı boyutta incelemiştir. Buna göre ilk sırada Akkök, ilişkiyi başlatma, dinleme, soru sorma, kendini tanıtmaya, yardım isteme gibi unsurları öne çıkarmıştır. Sorumluluk alma başladığı işi bitire bilme bir diğer beceridir. Kendini ve başlıklarının duygularını anlama ifade edebilme, izin isteme, uzlaşma, alay etme ile başatma, problem çözme, endişe ile başatma karar verme gibi sosyal becerileri kapsayan boyutları ifade etmiştir (Akkök, 1999: 49).

L. Sosyal Beceriye Etkileyen Faktörler

Sosyal becerilerin gelişmesine etki eden birçok faktörden söz edilebilir. 6-10 yaş aralığı dönem içerisinde ebeveyn ve kardeş etkileşimi, oyun ve akran ilişkileri, kültür ve çevre, okul ve sınıf ortamı bu faktörlerdendir.

1. Ebeveyn ve Kardeş Etkileşimi

Bireyin sosyalleşme sürecinin temellerinin atıldığı ilk aile içinde çocuğa değer verilmesi ve ilişkileri öğrenmeleri için çocuğun örnek alabileceği bir yetişkin olması onun sosyal yeterliliğe sahip bir yetişkin olmasında önemli bir yere sahiptir (Günindi, 2010: 22). Ebeveynlerin sosyal becerilerle ilgili çocukları üzerinde doğrudan ve dolaylı olarak etkileri vardır. Özellikle anne baba tutumlarının bilinçli, tutarlı, sevgi, güven, kabul etmeye dayalı olması çocukların her alanda olduğu gibi sosyal becerilerinin gelişimleri üzerinde de olumlu sonuçlar ortaya çıkaracaktır (Gülay ve Akman, 2009: 72).

Aile içerisinde bir başka etkileşim kaynağı ise kardeşlerdir. Ebeveynlerin yanı sıra kardeşlerin de sosyal becerilerin gelişimine önemli katkısı olmaktadır. Kardeşler ilerki yaşam için ilk sosyal ilişki basamaklarından biridir. Yine kardeşler arasındaki ilişkilerde anne babanın tutumuyla şekillenebilmektedir. Annenin yeni doğan bebeğe karşı bir birey olarak davranması kardeşin de onu bir birey olarak görmesine ve kardeşine bazı beceriler için yardım etmesinden oyuncaklarını paylaşmasına kadar

tutumu değiştirecektir (Özdemir,2012: 38). Her iki kardeşte birbirinden etkilenerек sosyalleşeceklerdir.

2. Oyun ve Akran İlişkileri

Çocuğun gelişiminde oyun çok önemli bir unsurdur. Oyun yoluyla çocuk çevresiyle etkileşim haline girer, tüm gelişim alanlarını güçlendirir ve geliştirir. Aynı zamanda oyunla çocuk sosyal rol ve görevleri öğrenir, uygulama alanı bulur. Bu nedenle sosyalleşme içinde oyun çok önemli etkiye sahiptir. (Gülay- Ogelman, 2014: 27).

Oyun çocuklar için olumlu sosyal etkileşimlerin desteklendiği faaliyetlerdir. Oyun oynarken çocuklar hem kendi duygularının (Yavuzer, 1998:177) hem birbirlerinin duygularının farkına varırlar (Gülay ve Akman, 2009:78). Toplumsal kuralları ve bu kuralların gerekliliklerini yaşayarak öğrenirler ve topluma uyum sürecinde oyunun etkisi büyüktür. Çocuk ev ve okul çevresinde neyin doğru neyin yanlış kabul edildiğini oyun ortamında kendisi kabul etmektedir (Yavuzer, 1998:177). Böylelikle yardımlaşmayı, paylaşmayı öğrenirler ve liderlik becerilerini geliştirirler. Ayrıca oyunlar bu yolla akranlarla iletişim kurma fırsatını artırır ve akran ilişkilerini geliştirir (Gülay ve Akman, 2009:78). Ericson'a göre oyun çocukların kendileri ve sosyal dünyaları hakkında daha fazla şey öğrenebilecekleri bir araçtır. Çocukların yeni becerileri denemelerine fırsat sunmakla birlikte ortak hedefleri gerçekleştirebilmeleri için akranlarıyla işbirliğini gerektiren küçük bir sosyal organizasyonun oluşmasını sağlar (Işikoğlu-Erdoğan, 2015: 364). Akran etkileşimleri oyun yoluyla çocukların gelişimlerini doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedirler. Okul öncesi dönemde çocukların sosyalleşmelerinde akranlarla yapılan için tamamı neredeyse oyun olması nedeniyle ebeveynlerin çocuklarına akranlarıyla bir arada olma fırsatı tanınmaları gereklidir. Çocukların sosyal gelişimleri açısından mümkün olduğunca akranlarıyla oyun oynamaları sağlanmalıdır (Gülay, 2009: 117).

3. Kültür ve Çevre

Çocuk sosyal davranışları daha öncede belirttiğimiz gibi ilk ev ortamında öğrenir. Sadece aile içinde öğrenilen davranışlar temel niteliğindedir. Çevre ile etkileşime geçtiğinde dünyası gelişir ve yaşamsal becerileri güçlendirir. Örneğin zengin bir sosyal çevre içinde büyüyen çocuk çok fazla uyaran aldığı için duygusal bilişsel becerileri daha fazla gelişim gösterir. Her ailenin her kültür ve toplumun

bireyden beklediği roller farklıdır. Tüm roller ve kurallar kuşaktan kuşağa sosyal öğrenmeler yoluyla aktarılır. Bireyin sosyalleşme sürecinde gösterdiği çevre uyumu kişilik gelişimini etkiler toplumsal kabul görmesini sağlar

4. Okul ve Sınıf Ortamı

Çocuk için aileden sonra gelişimini destekleyen diğer kurum okuldur. Günümüzde çocuklar için okulun önemi daha da artmaktadır. Aileden çok okul hayatı içinde duygu ve davranışları gelişir. Özellikle öğretmen ve arkadaşlarıyla kurduğu sağlıklı iletişim öz benliğine katkı sağlar (Gülay, 2009: 118).

Anne ile olduğu gibi öğretmenle de kurulan ilişki sevgi ve güvene dayalı olmalıdır. Aile okul işbirliği halinde öğrencinin kimlik gelişimine katkı sağlayacak programlara yer verilmelidir. Çocuk uzun zaman geçirdiği okulunda fiziksel ve sosyal olarak rahat hareket edebilmelidir.

III. YÖNTEM

A. Araştırmanın Metodu

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve toplanılan verilerin analizi için kullanılan istatistiksel yöntemler konularına yer verilmiştir.

B. Araştırmanın Modeli

6 -10 yaş aralığında bulunan ilkokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modeli çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şeklinde betimlemeyi hedefleyen bir araştırma türüdür. Araştırmaya konu olan olay, kişi ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2009).

C. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Bu araştırma evrenini, İstanbul ili Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel bir okulda 2019-2020 eğitim-öğretim yılı içerisinde okuyan 6 – 10 yaş aralığındaki erkek ve kız öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan Kartal İlçesi İstek Özel Uluğbey İlkokulundaki 19'u 1. sınıf, 45'i 2. sınıf, 63'ü 3. sınıf ve 62'si 4. sınıf olan toplam 189 öğrencidir. Bu öğrencilerin 101'ü kız, 88'si erkektir.

Bu çalışma için Aydın Üniversitesi Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır (Ek 4). Araştırmanın kapsamına alınan ilkokulun bağlı bulunduğu İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile yapılan resmi yazışmalar sonrasında gerekli izinler (EK 5) alınmış, okul tarafından ailelere çalışma ile ilgili bilgilendirmeler yapılmıştır.

D. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın araştırması için veri toplama amacıyla “ Kişisel Bilgi Formu “, “ Sosyal Beceri Ölçeği “ ve “ Anne Baba Tutum Ölçeği “ uygulanmıştır.

1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada yer alan çocukların sınıfı, cinsiyeti, kardeş sayıları, kaçınıcı çocuk oldukları, anne ve babalarının yaşıyor olma durumları, yine ebeveynin eğitim durumu gibi sosyodemografik bilgilerini toplamak amacıyla 9 sorudan oluşan kişisel bir bilgi formu hazırlanmıştır.

2. Sosyal Beceri Ölçeği

Araştırmada altı/on yaş arası çocukların sosyal beceri düzeylerini saptamak amacıyla Kocayörük (2000) ’ün geliştirdiği Sosyal Beceri Ölçeği (SBÖ) kullanılmıştır. SBÖ, dörtlü Likert tipinde 20 maddeden oluşmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan ise 20’dir. Cronbach Alpha iç-tutarlılık katsayısı ölçekte 0,75’dir. Çalışma için 189 öğrenciye uygulanan ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı ise 0,761 bulunmuştur. (Kocayörük,2000: 83)

3. Anne Baba Tutum Ölçeği

Araştırmada çocukların ebeveyn tutumlarını anlamak için Polat (1986) ‘ın geliştirdiği “ Ana-Baba Tutum Ölçeği ” ölçme aracı olarak kullanılmıştır. Ölçek iki değer ölçümünü sağlayacak niteliktedir. Demokratik ve otoriter ifadeleri kapsayan 26 sorudan oluşmuş bu sorulardan iki madde çıkarılarak 24 madde öğrencilere uygulanmıştır.

Ana-Baba Tutum Ölçeği, ebeveynlerin çocuklarına karşı uyguladığı otoriter ve demokratik tutumlarını ölçmektedir. Çocuk ve gençlere yönelik uygulanabilen ölçeğin zaman sınırlaması yoktur. Bir soru formu, anne ve babalar için iki yanıt kâğıdından oluşmaktadır. Ölçeğin 12 maddesi demokratik tutum, 12 maddesi ise otoriter tutumları kapsamaktadır. Ölçekte bir puan otoriter tutumu ifade ederken sıfır puana demokratik tutumu ifade etmektedir. Annelerin 8, babalarinsa 9 puan üzerinde almaları kritik değerleri oluşturmaktadır. Buna göre anne babalar için 8/9 puan altında almaları otoriter tutumu ifade ederken üstünde almaları demokratik tutumları ifade etmektedir. (Polat, 1986:125)

Testin tekrarı yöntemiyle ölçekten edinilen güvenilirlik katsayıları 0,83 anneler, 0,88 babalar olarak saptandığı görülmüştür.

E. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri Eylül 2019 ile Aralık 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Öğrencilerin çalışmaya katılımı ailelerinin verdiği izin ve öğrenci gönüllülüğü ile araştırmacı tarafından yapılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında çocuklara; bireylerin kişisel bilgilerini içeren Kişisel Bilgi Formu, ikinci aşamada ise Anne Baba Tutum Ölçeği, üçüncü aşamada Sosyal Beceri Ölçeği verilmiştir. Araştırma kapsamında örnekleme oluşturan çocuklardan veriler grup ile görüşme yoluyla toplanmıştır. Her bir çocuğun veri toplama araçlarını yaklaşık 40 dakika da tamamladıkları gözlemlenmiştir.

F. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 alınmıştır.

Araştırmanın değişkenlerinin genel dağılıma göre değerlendirmesi Shapiro-Wilk testi ile test edilmiştir. Genel dağılıma uymayan faktörler medyam (minimum-maximum) değerleriyle verilerek niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı Mann Whitney-U testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplararası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis H-Testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis testinden sonraki ikili karşılaştırmalarda Bonferonni düzeltmesi uygulanmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiyi Spearman koorelasyon ile test edilmiştir. Elde edilen tüm bulgular %95 güven olasılığında değerlendirilmiştir.

IV. BULGULAR

Bu bölümde, araştırma doğrultusunda örneklem grubundan toplanan verilerin çözümlenmesiyle elde edilen sonuçların tabloları, yorumları ile birlikte sunulmuştur. Örneklem grubuna uygulanan ölçeklerle elde edilen veriler grubun genel özellikleri frekans ve yüzde dağılımları şeklinde tablolaştırılmıştır.

A. Sosyodemografik Bilgiler

Araştırmaya katılan ilkokul öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri aşağıda Çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1 Örneklem Demografik Özellikleri

		Frekans	Yüzde (%)
Öğrencinin Sınıfı	Birinci Sınıf	19	10,1
	İkinci Sınıf	45	23,8
	Üçüncü Sınıf	63	33,3
	Dördüncü Sınıf	62	32,8
Cinsiyet	Kadın	101	53,4
	Erkek	88	46,6
Kardeş Sayısı	Yok	121	64
	1 Kardeş	61	32,3
	2 Kardeş	7	3,7
Kaçınıcı Çocuk	1. Çocuk	154	81,5
	2. Çocuk	32	16,9
	3. Çocuk	3	1,6
Ebeveynlerin Birliktelik Durumu	Birlikte	178	94,2
	Boşanmış	11	5,8
Annenin Hayatta Olma Durumu	Sağ	189	100
Babanın Hayatta Olma Durumu	Sağ	189	100
Annenin Eğitim Durumu	Ortaokul	1	0,5
	Lise	60	31,7
	Lisans	128	67,7
Babanın Eğitim Durumu	Ortaokul	1	0,5
	Lise	39	20,6
	Lisans	149	78,8

B. Sosyal Beceri Düzeyi ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Çizelge 2 Ölçekler Arası Korelasyon Katsayıları

	(1)	(2)	(3)
(1) Sosyal Beceri Ölçeği	1	-0,229**	-0,173*
(2) Anne-Baba Tutum Ölçeği (anne)		1	0,671**
(3) Anne-Baba Tutum Ölçeği (baba)			1

**p<0.01, *p<0.05 alınmıştır.

Analiz sonucunda araştırmada öğrencilerin sosyal beceri düzeyi ile ana-baba tutumları arasında negatif yönlü zayıf oranda anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. (p=0,002 ve p=0,018) Öğrencilerin anne ve babalarının tutumları otoriterliğe yöneldikçe çocuklarının sosyal beceri gelişimleri azalmaktadır. Demokratik anne ve babaların çocuklarının sosyal beceri gelişim düzeyleri ise diğer çocuklara göre anlamlı ölçüde artmakta olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin anne tutum düzeyi ile baba tutum düzeyi arasında aynı yönlü güçlü derecede anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. (p<0,001) Bu da anne ya da babadan herhangi biri otorite olarak algılandığında diğer ebeveyninde otorite olarak algılandığını, ya da tam tersi olarak anne ya da babadan herhangi biri demokratik olarak algılandığında diğer ebeveyninde demokratik olarak algılandığını göstermektedir.

C. Ölçek Puanlarının Çeşitli Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklaşmasına Yönelik Analiz Sonuçları

1. Öğrencilerin Sınıfına Göre Ölçek Puanları Arasındaki Farklar

Çizelge 3. Öğrencilerin sınıfı ile ölçek puanları arasındaki ilişki (Kruskal Wallis testi)

	Sınıf	N	Medyan (min-max)	χ^2 ; p değeri
Sosyal Beceri Ölçeği	Birinci sınıf	19	51(44-74)	15,148; 0,002
	İkinci sınıf	45	58(44-80)	
	Üçüncü sınıf	62	63(45-98)	
	Dördüncü sınıf	62	66(49-77)	
Anne-Baba Tutum Ölçeği (anne)	Birinci sınıf	19	18(15-21)	61,714; <0,001
	İkinci sınıf	45	18(13-23)	
	Üçüncü sınıf	62	15(10-22)	
	Dördüncü sınıf	62	14(5-19)	
Anne-Baba Tutum Ölçeği (baba)	Birinci sınıf	19	18 (15-21)	47,385; <0,001
	İkinci sınıf	45	18(13-23)	
	Üçüncü sınıf	62	15 (10-22)	
	Dördüncü sınıf	62	14 (5-19)	

Sosyal beceri ölçeğinden ve anne-baba tutum ölçeğinden alınan puanların öğrencilerin sınıflarına göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Birinci sınıf ve dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal beceri gelişim düzeyleri ile anlamlı derecede fark olduğu ve dördüncü sınıfa giden öğrencilerin yüksek sosyal beceriye ulaşmış olduğu görülmüştür. Bu noktada diğer sınıflar arasında sosyal beceriler açısından anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Birinci sınıf öğrencilerin anne tutumları bakımından üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden farklılaştığı ve daha yüksek ölçek puanına sahip olduğu görülmüştür.

(Sırasıyla $p<0,001$ ve $p<0,001$) İkinci sınıf öğrencilerinin anne tutumları bakımından üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden farklılaştığı ve daha yüksek ölçek puanına sahip olduğu görülmektedir. (Sırasıyla $p<0,001$ ve $p<0,001$) Diğer sınıflar arasında ise anne tutumları bakımından anlamlı farklılık görülmemiştir.

İkinci sınıf öğrencilerinin baba tutumları bakımından üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden farklılaştığı ve daha yüksek ölçek puanına ulaştıkları görülmüştür. (Sırasıyla $p<0,001$ ve $p<0,001$) Birinci sınıf öğrencilerin baba tutumları bakımından üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden farklılaştığı ve daha düşük ölçek puanına sahip olduğu görülmüştür. (sırasıyla $p=0,008$ ve $p=0,001$) Diğer sınıflarla baba tutumları bakımından farklılık görülmemiştir.

2. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Ölçek Puanları Arasındaki Farklar

Çizelge 4. Öğrencilerin cinsiyeti ile ölçek puanları arasındaki ilişki
(Mann Whitney U testi)

	Cinsiyet	N	Medyan (min-max)	Z; p değeri
Sosyal Beceri Ölçeği	Kadın	101	64(44-77)	-0,159; 0,874
	Erkek	87	63(44-98)	
Anne-Baba Tutum Ölçeği (anne)	Kadın	101	16(5-23)	-0,04; 0,968
	Erkek	88	15(5-23)	
Anne-Baba Tutum Ölçeği (baba)	Kadın	101	16(2-22)	-0,241; 0,809
	Erkek	88	16(9-21)	

Analiz sonuçlarına göre kızlar ile erkekler arasında sosyal beceri ve anne-baba tutum ölçeklerinden alınan puanlar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Bu doğrultuda kızlar ile erkeklerin sosyal beceri ve ebeveyn tutumlarının hemen hemen aynı düzeyde olduğu söylenebilir.

3. Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Ölçek Puanları Arasındaki Farklar

Çizelge 5 Öğrencilerin kardeş sayısı ile ölçek puanları arasındaki ilişki (Spearman Korelasyon Analizi)

	(1)	(2)	(3)	(4)
(1) Kardeş Sayısı				-0,156*
(2) Sosyal Beceri Ölçeği			-0,229**	-0,173*
(3) Anne-Baba Tutum Ölçeği (anne)				0,671**
(4)Anne-Baba Tutum Ölçeği (baba)				

**p<0.01, *p<0.05 alınmıştır.

Kardeş sayısına bakıldığında çocukların sosyal beceri düzeyleri ve anne tutumları değişkenlik göstermemektedir. Tek çocuk olanların, ya da bir veya iki kardeşe sahip olanların sosyal beceri düzeyleri ve anne tutumları hemen hemen aynı düzeydedir. Diğer bir ifade ile öğrencilerin sahip olduğu kardeş sayısı bakımından “Sosyal Beceri Ölçeği” nden ve “Anne-Baba Tutum Ölçeği (Anne)” nden alınan puanlarla ilgili arasında anlamlı bir fark yoktur. (sırasıyla p=0,500, p=0,069)

Sahip olunan kardeş sayısı ile baba tutumları arasında negatif yönlü, zayıf doğrusal ilişki vardır. Kardeş sayısı daha fazla olan çocukların babalarının daha demokratik olduğu, ya da daha az otoriter olduğu söylenebilir. (p=0,033)

4. Öğrencilerin Kaçınıcı Çocuk Oluşuna Göre Ölçek Puanları Arasındaki Farklar

Çizelge 6 Öğrencilerin kaçınıcı çocuk oluşu ile ölçek puanları arasındaki ilişki (Spearman Korelasyon Analizi)

	(1)	(2)	(3)	(4)
(1) Evde Kaçınıcı Çocuk				
(2) Sosyal Beceri Ölçeği			-0,229**	-0,173*
(3) Anne-Baba Tutum Ölçeği (anne)				0,671**
(4)Anne-Baba Tutum Ölçeği (baba)				

**p<0.01, *p<0.05 alınmıştır.

Evde ilk çocuk olan öğrenciler ile ikinci ve üçüncü çocuk olanlar arasında sosyal beceri düzeyleri ve ana-baba tutumları arasında doğrusal bağlantı olmadığı saptanmıştır.

5. Öğrencilerin Ebeveynlerinin Birliktelik Durumuna Göre Ölçek Puanları Arasındaki Farklar

Çizelge 7 Öğrencilerin ebeveynlerinin birliktelik durumu ile ölçek puanları arasındaki ilişki (Mann Whitney U testi)

	Ebeveynlerin Birliktelik Durumu	N	Medyan (min-max)	Z; p değeri
Sosyal Beceri Ölçeği	Birlikte	178	63(44-98)	1,210; 0,271
	Boşanmış	11	67(48-80)	
Anne-Baba Tutum Ölçeği (anne)	Birlikte	178	16(5-23)	-0,414; 0,679
	Boşanmış	11	15(10-19)	
Anne-Baba Tutum Ölçeği (baba)	Birlikte	178	16(2-22)	-0,880; 0,379
	Boşanmış	11	16(7-18)	

Ebeveynleriyle birlikte olan öğrenciler ile ebeveynleri boşanmış olan öğrenciler arasında sosyal beceri gelişim düzeyi ile ve ana-baba tutum ilişkiler açısından bir fark yoktur. Ebeveynleri ayrı olan öğrenciler ile birlikte olan öğrencilerin sosyal beceri gelişimleri ve ana-baba tutum ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında yakın benzerlik vardır.

6. Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Ölçek Puanları Arasındaki Farklar

Çizelge 8 Öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ile ölçek puanları arasındaki ilişki (Kruskal Wallis testi)

	Annenin Eğitim Durumu	N	Medyan (min-max)	χ^2 ; p değeri
Sosyal Beceri Ölçeği	Ortaokul	1	62(62-62)	2,890; 0,236
	Lise	60	64(44-80)	
	Üniversite	128	63(44-98)	
Anne-Baba Tutum Ölçeği (anne)	Ortaokul	1	17(17-17)	5,302; 0,075
	Lise	60	15(5-22)	
	Üniversite	128	16(6-23)	
Anne-Baba Tutum Ölçeği (baba)	Ortaokul	1	33(33-33)	2,034; 0,362
	Lise	60	33(26-46)	
	Üniversite	128	32(26-53)	

Ölçek sonuçlarında görüldüğü üzere annenin eğitim durumuna göre her hangi bir farklılaşma olmadığı saptanmıştır. Bu doğrultuda annelerin eğitim durumunun farklılığına rağmen öğrenciler üzerinde algılanan anne tutumları arasında fark yoktur. Algılanan anne tutumu ile annenin eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır. Örneklem grubunun daha çok üst eğitim grubu anneden oluştuğu görülmüştür.

7. Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Ölçek Puanları Arasındaki Farklar

Çizelge 9 Öğrencilerin babalarının eğitim durumu ile ölçek puanları arasındaki ilişki (Kruskal Wallis testi)

	Babanın Eğitim Durumu	N	Medyan (min-max)	χ^2 ; p değeri
Sosyal Beceri Ölçeği	Ortaokul	1	49(49-49)	2,453; 0,293
	Lise	39	64(44-80)	
	Üniversite	149	36,5(44-98)	
Anne-Baba Tutum Ölçeği (anne)	Ortaokul	1	17 (17-17)	1,902; 0,386
	Lise	39	15(5-22)	
	Üniversite	149	16(6-23)	
Anne-Baba Tutum Ölçeği (baba)	Ortaokul	1	19(19-19)	3,330; 0,189
	Lise	39	15(2-22)	
	Üniversite	149	16(6-22)	

Yapılan araştırmada iki ölçekten de alınan sonuçlara göre babanın eğitim durumunun anne de olduğu gibi bir fark yaratmadığı görülmüştür. Buradan hareketle babalarının eğitim durumu farklı olmasına rağmen öğrenciler üzerinde algılanan baba tutumları arasında fark yoktur. Bu alanda istatistiksel anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Babaların üst eğitim grubunda olduğu görülmektedir.

D. Anne-Baba Ebeveyn Ölçek Puanları

Ebeveyn puan ölçeğinin kritik değerlerine bakıldığında anne için 8, baba için ise 9 olarak saptanmıştır. Çizelge 10'a bakıldığında anne ve babaların 8/9 puanın üzerinde değer alıyor olmaları otoriter, altında alıyor olmaları ise demokratik tutumların olduğunu göstermektedir. Bu noktada, ölçek geneli verilen cevaplar incelendiğinde aşağıdaki ortalama değerler elde edilmiştir. Ölçek ortalama değerleri anne ve baba için belirlenen kesme noktasını aştığından sosyokültürel yapısı yüksek olduğu düşünülen ailelerin çocuklarına karşı otoriter bir tutum gösterdiği söylenebilir.

Çizelge 10 Anne-Baba Ebeveyn Ölçek Puanları

	\bar{X}	ss
Anne-Baba Tutum Ölçeği (Anne)	15,605	3,03
Anne-Baba Tutum Ölçeği (Baba)	15,431	3,037

V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın ölçek analizleri sonucunda elde edilen bulgular eşliğinde tartışma, sonuç ve öneri bölümlerine yer verilmiştir.

A. Tartışma

Bu çalışmanın genel amacı; ilköğretim birinci kademe (6-10 yaş) öğrencilerin sosyal gelişim düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmada öğrencinin cinsiyeti, kardeş sayısı, sınıf düzeyi, ailenin eğitim durumu, boşanma durumu gibi değişkenler de incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini İstanbul ili, Kartal ilçesinde özel bir ilkokul ile sınırlıdır. Araştırmada “Sosyal Beceri Ölçeği ve “Anne Baba Tutum Ölçeği” nin ölçütü nitelik ve özelliklerle birlikte, araştırmaya katılan 1.,2.,3. ve 4. sınıf öğrencilerinin algıları doğrultusunda sorulara verdiği cevaplarla sınırlandırılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin sosyal beceri düzeylerini belirlemek amacıyla Kocayörük (2000) tarafından geliştirilen Sosyal Beceri Ölçeği (SBÖ) kullanılmıştır. Ölçek, dörtlü Likert tipinde 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan ise 20’dir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç-tutarlılık katsayısı ise 0,75’dir. Bu çalışma için 189 öğrenciye uygulanan ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı ise 0,761 bulunmuştur.

Öğrencilerin ana-baba tutumları hakkındaki görüşlerini belirlemek amaçlı Polat (1986) tarafından geliştirilen “ Ana-Baba Tutum Ölçeği ” kullanılmıştır. Ölçekte demokratik ve otoriter ifadelerden oluşan toplam 24 madde kullanılmıştır.

Anne-Baba Tutum Ölçeği, anne ve babaların çocuklarına yönelik otoriter ve demokratik tutumlarını ölçmektedir. Ölçek çocuk ve gençlere yöneliktir. Zaman sınırlaması olmayan ölçek soru formu ve yanıt kağıdından (anne ve babalar için ayrı ayrı) oluşmaktadır. Bu araştırmada kullanılan ölçeğin 12 maddesi demokratik, 12 maddesi ise otoriter tutumu ifade etmektedir. Otoriter tutumu ifade eden seçeneklere 1 puan, demokratik tutumu ifade eden seçeneklere ise 0 puan verilmektedir. Ölçekte kritik değer anneler için 8, babalar için 9 olarak belirlenmiştir. Buna göre annelerin 8, babaların 9 puan üzerinde almaları onların otoriter tutum sergilediğini, 8/9 puan altında almaları ise demokratik tutum sergilediklerini göstermektedir.

Ölçeğin testin tekrarı yöntemi ile elde edilen güvenilirlik katsayıları anneler için 0,83, babalar için ise 0,88 olarak saptanmıştır.

Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin sosyal beceri düzeyi ile anne-baba tutum düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. ($p=0,002$ ve $p=0,018$) Öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumu otoriter ve demokratik olmak üzere iki boyutlu ele alınmıştır. Literatür bulgularındaki bilgilerle paralelik gösteren bu sonuç öğrencilerin anne ve babalarının tutumları otoriterliğe kaydıkça çocuklarının sosyal beceri düzeyleri azalmakta, demokratik tutumları algılayan çocukların sosyal beceri düzeyleri, anlamlı derecede yükselmektedir. Araştırmadan çıkan bu sonuç alanda yapılan bulgularla benzerlik gösterir.

Alan çalışmalarına bakıldığında anne baba tutumlarıyla ilgili Baumrind (1966), anne babanın çocuk yetiştirme tutumlarına yönelik üç temel kategori belirlemiştir. Bunlar otoriter, demokratik ve izin verici olarak sıralanmaktadır. Otoriter ana babalar, kontrol ve olgunluk beklenti boyutları yüksek, iletişim ve bakım boyutları düşük olan ana babalardır; çocuklarına cezalar uygular, görüş bildirmelerine izin vermez ve her şeyi sorgulamadan kabul etmelerini beklerler. Demokratik ana babalar, sıcak, ilgili ve sabırlıdır. Çocuklarının kararlarına da önem verirler (Akt: Ergün, 2008).

Benzer bir araştırmada Demircioğlu, çocuklar ve aileler arasındaki en önemli ilişkinin tutumlara göre belirlendiğini dile getirmiştir. Yaşanan olaylar karşısındaki tutum ve davranışlar çocukların akranlarıyla kurdukları ilişkilerde kendini göstermektedir. Demircioğlu'na göre; ebeveynlerin tutumları çocukların bedensel, psikososyal, bilişsel, dil ve cinsel gelişimlerini pozitif ya da negatif yönde etkilemektedir (Demircioğlu, 2016).

Yavuzer de ailenin çocuklarına gösterdiği tutum ve davranışların çocukların sağlıklı sosyal ilişkiler kurmasını olumlu yönde etkilemekte olduğunu ifade etmiştir (Yavuzer, 2005:134).

Yapılan bu araştırmada da anne baba tutumlarının çocuklar üzerindeki etkisi, literatürdeki diğer bulgulara benzer nitelik göstermektedir.

Literatüre bakıldığında sosyal beceri gelişimi hakkında özellikle 6-10 yaş grubu öğrencilere dönük araştırmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Alanyazın çalışmaları incelendiğinde sosyal beceri gelişimine yönelik daha çok okul öncesi ve ergenlik dönemi araştırmalar karşımıza çıkmaktadır. Erken eğitimin öneminin vurgulandığı çalışmalarda özellikle McClelland ve Morrison'un (2003) bulguları alandaki çalışmalara kaynak niteliğindedir. McClelland ve Morrison anaokulu

öğrencilerinin sosyal becerilerini okul ortamında öğrenmeleriyle kimlik gelişiminin yanında kendini özgün ifade edebilme, sorumluluk, işbirliği gibi kavramlarında geliştirdiklerini ortaya koymuştur (McClelland & Morrison'un 2003:215)

Buna karşın eğitim bir süreçtir okul öncesinde bireysel açıdan sosyal becerilerin gelişimi başlarken, karşılıklı etkileşim ise ilkokul kademesinde daha çok kendisini göstermektedir. İlköğretim 1. kademe sosyal ilişkilerin ve aile etkisinin birbiriyle iç içe girdiği bir dönemdir. Öğrenci bu dönemde sosyal ilişkilerinde farkındalığı gelişir ve aileden bağımsızlaşmaya başlar. İlköğretim döneminde sosyal beceriler göz önüne alındığında, Bacanlı'ya (2002) göre bu dönem başkalarının keşfedildiği yani başkalarıyla ilişki ve etkileşim halinde olduğu bir süreçtir.

Dolayısıyla bu çalışma ilkokul düzeyinde, aileden bağımsızlaşmaya başlayan öğrencinin sosyal çevre içinde kendini tanımlamasına odaklanarak yürütülmüştür. Bu çalışmanın sosyal beceriler ve anne baba tutumları kapsamında özellikle üst-sosyodemografik yapıya dönük bulgular açısından alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. (Bacanlı 2002:116)

İlkokul kademesinde yapılan alanyazın çalışmalarına baktığımızda Çınar'ın 2016 yılında yaptığı yüksek lisans çalışması dikkat çekmektedir. Çınar, "İlköğretim 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarına İlişkin Algılarının Problem Çözme Becerisi ve Saldırganlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi" adlı çalışmada aile tutumlarının etkisini araştırmıştır. Çınar'ın otoriter ve demokratik aile tutumlarının öğrencilerin problem çözme becerisine etkisi olduğu saptanmıştır (Çınar, 2016: 73). Bu çalışma sosyal becerilerin bir alt alanı olan problem çözme ve saldırganlık düzeylerini de kapsayıcı niteliktedir ve sonuçlar benzerlik gösterir.

Yine bir diğer çalışma da Orçan, 2004 yılında yaptığı yüksek lisans çalışmada "Anaokula Devam Eden 6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Gelişimlerinin Algılanan Anne Baba Tutumlarının ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" konulu araştırmasında öğrenci algılarına dönük çalışma yürütmüştür. Bu çalışmadan çıkan sonuçta yine bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Devlet okulunda bulunan anaokulu hazırlık sınıfında yapılan çalışma da otoriter anne baba tutumlarının etkisi çekingenlik, kapanıklık, saldırganlık olarak görülürken, demokratik tutum sergileyen ailelerin çocuklarında işbirliği, arkadaş ilişkilerinde uyum olduğu saptanmıştır. (Orçan, 2004: 132).

Ergenlere yönelik yaptığı alan araştırmasında Pekiş (2018) " Bir Okul Örneğinde Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin Kişilik Yapısı ve Cinsiyet Rolü İle

İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı çalışmada öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumlarının ergenlik döneminde önemli rol aldığı sonucunu saptamıştır. Bu çalışmada ailenin içinde bulunduğu tutumun çocukların tüm gelişim alanları için ne kadar etkili olduğunu gösteren önemli bir çalışmadır. (Pekyürek, 2018: 41)

Görüldüğü üzere her kademedeki anne baba tutumlarına yönelik çalışmalar farklı alt boyutlu araştırma ve değişkenlerle incelenmiştir. Çocuğun gelişiminde önemli etkisi bulunan anne ve baba tutumları önemsenmiş ve her zaman araştırma konusu olmuştur.

Araştırmaya konu olan bu çalışmada 6-10 yaş aralığındaki çocukların önce kendi sosyal beceri düzeylerini daha sonra anne ve babasının tutumlarını değerlendirmiş olmaları önemlidir. Bu bağlamda ortaya çıkan sonuç öğrencilerin anne ve babalarının kendilerine karşı tutumlarını otoriter bulduğudur (bkz. tablo 10).

Ölçekte kritik değer anneler için 8, babalar için 9 olarak belirlenmiştir. Buna göre annelerin 8, babaların 9 puan üzerinde almaları onların otoriter tutum sergilediğini, 8/9 puan altında almaları ise demokratik tutum sergilediklerini göstermektedir. Ölçek ortalama değerleri anne ve baba için belirlenen kesme noktasını aştığından bu sosyokültürel yapıdaki çocukların ailelerinin otoriter tutum sergiledikleri söylenebilir.

Araştırmada anne ve baba aynı düzeyde çocuklar tarafından otoriter olarak algılanmakta bu da kendi içinde tutarlılık yaratmaktadır. Buna karşın Sayın (2010) yaptığı yüksek lisans araştırmasında sosyokültürel düzeyi yüksek ailelerin çocukları anneyi babaya göre daha otoriter olarak değerlendirmiştir. Sayın, bu bulguyu değerlendirirken annesinin daha iyi eğitim almış olmasının çocukla olumlu ilişki kurmasını sağlarken, kontrol/ denetleme noktasında anneyi otoriter görmelerini çelişki olarak yorumlamıştır (Sayın, 2010:63).

Bu çalışmadaki bulgu ise daha farklıdır. Bizim çalışmamızda çocuk bir tek anneyi değil babayı da otorite figürü olarak görmektedir. Bu bilgi babalar ve annelerin eğitim düzeyinin benzer olduğunda eğitim konusunda anne ile işbirliği ve tutarlı yaklaşımlar göstermeye başladığı sonucuna ulaştırabilir niteliktedir.

Yapılan çalışmanın alana kattığı bir farklılıkta tablo 3’te görüldüğü üzere sosyal beceri ölçeğinden ve anne-baba tutum ölçeğinden alınan puanların öğrencilerin sınıflarına göre farklılaşmasının tespit edilmiş olmasıdır. Alanyazın taramalarında böyle bir bulguya rastlamamıştır. Birinci sınıf öğrencilerin anne tutumları bakımından üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden farklılaştığı ve daha yüksek ölçek puanına

sahip olduğu görülmektedir. (Sırasıyla $p<0,001$ ve $p<0,001$) İkinci sınıf öğrencilerinin anne tutumları bakımından üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden farklılaştığı ve daha yüksek ölçek puanına sahip olduğu görülmektedir. (Sırasıyla $p<0,001$ ve $p<0,001$) Diğer sınıflar arasında ise anne tutumları bakımından anlamlı farklılık görülmemiştir.

İkinci sınıf öğrencilerinin baba tutumları bakımından üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden farklılaştığı ve daha yüksek ölçek puanına sahip olduğu görülmektedir. (Sırasıyla $p<0,001$ ve $p<0,001$) Birinci sınıf öğrencilerin baba tutumları bakımından üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden farklılaştığı ve daha düşük ölçek puanına sahip olduğu görülmektedir. (Sırasıyla $p=0,008$ ve $p=0,001$) Diğer sınıflar arasında ise baba tutumları bakımından anlamlı farklılık görülmemiştir.

Bu farklılıklar doğrultusunda sınıf seviyeleri yükseldikçe öğrencilerin anne baba tutumları otoriter tutumdan demokratik tutuma dönmekte böylelikle okul yaşantısının olumlu etkisiyle öğrencilerin sosyal becerileri gelişmektedir şeklinde bir bulguya ulaşabiliriz. Bu noktada okulun öğrencinin sosyal gelişime etkisinde ortaya çıkan bir diğer sonuçtur. Bu sonuca yönelik alan araştırması yapılabilir.

Bulgular da çocuklar anne babalarını otoriter yapıda olduklarını düşünmektedir (bkz. tablo 1). Ancak alanda yapılan gözlem ve veli görüşmelerinde sosyokültürel yapısı yüksek anne babalar kendilerini daha çok koruyucu ve demokratik algılamaktadırlar. Bu gözlem ve değerlendirmeye benzer bir bulgu Tabak'ın 2007 yılında yaptığı alan çalışmasında yer almaktadır. İlkokulla giden öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmasında ebeveynlerin %68.9'unun koruyucu anne baba tutumunu sergiledikleri saptamıştır. (Tabak, 2007:75).

Bizim yaptığımız araştırmaya ek olarak aynı öğrencilerin anne babalarına tutum ölçeği verilerek araştırmanın kapsamı genişletilebilir.

Araştırmada incelenen bir diğer değişken öğrencilerin cinsiyeti ile ölçek puanları arasındaki ilişkidir (bkz.tablo 4). Analiz sonuçlarına göre kızlar ile erkekler arasında sosyal beceri ve anne-baba tutum ölçeklerinden alınan puanlar arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Bu doğrultuda kızlar ile erkeklerin sosyal beceri ve ebeveyn tutumlarının hemen hemen aynı düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 5'te yer alan kardeş sayısı bir diğer değişkendir ve araştırmada kardeş sayısı bakımından öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri ve anne tutumları değişkenlik göstermemektedir. Yine tablo 6'da bulunan tek çocuk olanların, ya da bir veya iki kardeşe sahip olanların sosyal beceri düzeyleri ve anne tutumları hemen hemen aynı

düzyededir. Diğer bir ifade ile öğrencilerin sahip olduğu kardeş sayısı bakımından “Sosyal Beceri Ölçeği” nden ve “Anne-Baba Tutum Ölçeği” ‘nden alınan puanlar arasında anlamlı farklılık olmadığı görölmektedir (bkz.tablo 5)

Kardeş sayısının farklı olması ile ilgili literatüre bakıldığında benzer sonuçlar görölmüştür. Atılğan (2001)’ın da yaptığı çalışmaların sonuçlarında kardeş sayısı ile sosyal beceri arasındaki ilişkide bir sonuç saptanmamıştır. Aral ve diğerleri(2013) de kardeş sayısının sosyal kabul ve beceri etkisine yönelik bir sonuca varamamıştır.

Araştırmamızın diğer çalışmalardan bir farkı da baba tutumlarıyla kardeş sayıları arasında az da olsa negatif yönde bir ilişkinin ortaya çıkmasıdır. Yani kardeş sayısı daha fazla olan çocukların babalarının daha demokratik olduğu, ya da daha az otoriter olduğu söylenebilir. Bu da literatüre katkı sağlayacak yeni bir bulgudur.

Öğrencilerin anne babalarının boşanmış olup olmadığı alt değişkeni de sosyal beceriyi etkileyen önemli faktörlerden biridir. Buna karşın tablo 7’de göröldüğü gibi öğrencilerin ebeveynlerinin birliktelik durumu ile ölçek puanları arasındaki ilişki ebeveynleri birlikte olan öğrenciler ile ebeveynleri boşanmış olan öğrenciler arasında sosyal beceri düzeyleri ve anne-baba tutumları arasında fark yoktur. Ebeveynleri ayrı olan öğrenciler ile birlikte olan öğrencilerin sosyal beceri ve anne-baba tutum ölçeklerinden aldıkları puanlar hemen hemen aynıdır. Bu örneklem grubunda boşanmanın alt boyutunun sosyal becerilere bir etkisinin olmadığını göstermiştir. Çıkan bu bulguların alanda yapılan çalışmalardan farklı yönde olduğu görölmektedir.

Boşanmanın çocuklar üzerindeki etkisini araştıran alan çalışmalarına bakıldığında çocukların anne babasının boşanmış olmasını hiçbir zaman kabul etmediği vurgusu dikkat çekmektedir. Çocuk tekrar birleşme ile ilgili hayaller kurar ve bu süreçte çevresine karşı kızgın öfkeli tutumlar göstererek ilişkilerini zedeler. (Carroll, 2013 s.88)

Uzbaş ve Aysan (2004) tarafından yapılan çalışmanın bulgularında ise ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri ve okul uyumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmalarında, öğrencilerin boşanmanın etkisi ile sosyal beceriler arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğunu saptamıştır. Uzbaş, (Uzbaş&Aysan, 2004:101)

Literatür de bizim bulgularımıza benzerlik gösteren Wallerstein ve Kelly’nin yaptığı çalışmalar boşanmanın öğrencilerin okul başarısına ve arkadaş ilişkilerine genel olarak bir etki yapmadığı yönündedir. Beş yıllık sürecin sonuçlarına göre

araştırmaya katılan çocukların üçte birinin boşanma yaşandıktan sonra başarılı ve mutlu, üçte birinse mutsuz olduğu bulgusuna ulaşmıştır. (Akt. Cüceloğlu, 1999: 382)

Öğrencilerin anne babalarının eğitim durumuna göre ölçek puanları arasındaki ilişki incelendiğinde iki alt boyutunda sosyal beceri gelişimine bir etki yapmadığı bulgusuna ulaşılmıştır (Bkz. tablo 6-7). Araştırmanın bulgularına göre, sosyal beceri ölçeğinden ve anne-baba tutum ölçeğinden alınan puanların annenin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda annelerin eğitim durumunun farklılığına rağmen öğrenciler üzerinde algılanılan anne tutumları arasında fark yoktur. Algılanılan anne tutumu ile annenin eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Yine araştırma bulgularına göre sosyal beceri ölçeğinden ve anne-baba tutum ölçeğinden alınan puanların babanın eğitim düzeyine farklılık göstermediği görülmüştür. Bu doğrultuda babalarının eğitim durumunun farklılığına rağmen öğrenciler üzerinde algılanılan baba tutumları arasında fark yoktur. Algılanılan baba tutumu ile babanın eğitim durumu hakkında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Yapılan araştırmada anne ve babaların eğitimlerinin daha çok üniversite olduğu görülmüş olmakla birlikte lise mezunu olan ailelerinde tutumlar konusunda üniversite mezunu ailelere benzer özellikler taşıdığı söylenebilir. Bu durum farklı eğitim ve kültür seviyesinde olan ailelerin çocuklarının aynı okul kültürü içinde yer almaları ve ortak beceri geliştirmeleri olarak yorumlanabilir. Bu çalışmada okul kültürü ve eğitimin sosyal beceriye etkisi araştırılmamış olsada, alanda yapılacak çalışmalarda bir alt boyut olarak değerlendirilebilir (Bkz.tablo 8-9) .

Ailelerin eğitim durumu ile ilgili alanda yapılan çalışmalara bakıldığında özellikle alt-sosyokültürel yapı içinde çocuğun sosyal ilişkilerine yansıyan olumsuz tutumların bulgularına ulaşılmaktadır. Özellikle annenin yetişme biçimi eğitim düzeyi kendi çocukluk yıllarındaki deneyimi şimdiki tutumlarını etkilemektedir. Çocukluk döneminde, kendi anne-babasıyla sağlıklı bir iletişim kuramayan, yeterli ilgi göremeyen bir anne ya da babanın tutumları bu kötü deneyimler nedeniyle olumsuz olabilmektedir (Yavuzer, 2005: 133-134). Bu veriye göre araştırma bulgularında anne babaların yeterli ilgi ve sevgiye sahip oldukları düşünülerek çocuklarıyla olumlu ilişkiler kurdukları sonucuna ulaşılabilir.

Alanyazın araştırmalarına bakıldığında Erdoğan 2014 yılında yaptığı çalışmada; 11-12 yaşındaki çocukların annelerinin eğitim seviyesi puanları yükseldikçe aşırı

annelik puanlarında azalma, demokratik tutum puanlarında artma, olduğu görülmüştür (Erdoğan, 2014:79). Aktaş'ın 2011'de lise öğrencileri ile yaptığı araştırmada algılanan anne baba tutumlarının ebeveynlerin tutumlarının annelerin eğitim düzeylerine göre eğitim seviyesi üst seviyelere çıktıkça çocuklara uygulanan ebeveyn tutumların demokratik tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Aktaş, 2011:54).

Yaptığımız araştırma sonuçlarıyla Çınar'ın 2016 yılında yaptığı araştırma sonuçlarına birbirine yakın bulguları içermektedir. Çınar yaptığı araştırmada anne babaların eğitim düzeyleri ile öğrencilerin saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı sonucuna varmıştır (Çınar 2016: 74). Bizim araştırmamızdaki bulgulara benzer bir diğer alan araştırmasında Orçan (2004: 135) annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin sosyal beceri puanları ile annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin sosyal becerileri anlamlı bir farklılık olduğunu saptarken annesi lise ve üniversite mezunu olanların sosyal beceri puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgular ışığında lise ve üniversite mezunu olan anne babaların tutumlarının çocuklarının sosyal becerileri gelişimine anlamlı bir etki katmadığı görülmüştür.

B. Sonuç

Araştırmanın sonuçlarına göre, anne babaların otoriter tutumları ile 6-10 yaşındaki çocuklarının sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Otoriter tutumlar, sosyal beceriler ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki içindeyken; demokratik tutumlar sosyal beceri gelişimiyle olumlu yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmüştür.

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik olumlu ya da olumsuz tutumlarının, çocukların sosyal becerilerine önemli bir etkisinin olduğu görülmektedir. Aileler çocuklarına karşı otoriter sert ve cezalandırıcı davrandığında çocuklara olumsuz rol model olmaktadır. Ailesiyle böyle bir ilişki kuran çocuk modelleme yaparak çevresiyle olumsuz sosyal ilişkiler kurmaktadır. Otoriter tutumlarda olduğu gibi özgürlükçü aşırı hoşgörülü tutumlarda çocukların sosyal yapıya uyumunu güçleştirir. Ailesi tarafından her koşulda kabul gören istediği gibi davranılan çocuklar çevrelerinden de bunu bekler. Okul ve sınıf kurallarına uymakta zorlanır ve ilişkileri bozulur. Bu iki tutumda

çocukların saldırgan, öfkeli, çekingen, kaygılı, uyumsuz tavırlar göstermesine neden olurken çocuğun ilişkilerinde de sorun yaşamasına sebep olur.

Günümüzde tek bir tutum daha iyidir, demenin yerinde olmadığı düşünüldüğünde anne babanın çocuğunu olduğu gibi kabul ettiği sıcak, yakın tutumların sosyal becerileri geliştirdiği bu çalışmada da karşımıza çıkmaktadır. Yerinde ve kararında gösterilecek hoşgörü, otorite, tutarlılık demokratik tutumlar altında toplanır. Anne babanın otorite olarak görüldüğü ancak çocuğun haklarının korunduğu, fikrinin sorulduğu, sorunun ve çözümün parçası olduğu aile ortamlarında büyüyen çocukların olumlu sosyal beceriler kazandığı görülmektedir.

Bu çalışma süreci içinde ailelerle yapılan görüşme ve gözlemlerde anne babalar çocuklarına karşı koruyucu, demokratik ve gerekli durumlarda otoriter tutum gösterdiğini ifade ederken çocukların bu tutumları sadece otoriter olarak tanımlamış olmaları da bu çalışmada önemli bir bulgudur.

Yine bu çalışma çocukların yaşları büyüdükçe sosyal beceri gelişimine Anne babanın etkisine paralel, okul etkisinin olduğunu ortaya çıkarmıştır. Çalışma içinde vurgulandığı gibi sosyal beceriler okul ortamlarında daha çeşitlenmekte ve öğrenciler yaşamsal deneyimleri ilk olarak burada öğrenmektedirler.

Doğumla başlayan çocuğun sosyalleşme süreci baba ile kurduğu iletişimle değişime başlar. Çocuk üçüncü kişilerin varlığını fark eder ve çevresiyle etkileşim başlatır. Erken çocukluk döneminde sosyal çevresiyle başlayan ilişkiler kümesi, okul ortamında ve arkadaş ilişkileriyle devam eder. Çocuk için bu döngü yaşam boyu yeni ilişkilerin eklenmesiyle devam etmektedir.

C. Öneriler

Bu araştırmada anne babaların çocuklarına karşı gösterdiği tutumların çocukların sosyal becerilerine önemli bir etki yarattığı düşüncesinden hareketle araştırmanın bulguları doğrultusunda aşağıdaki öneriler oluşturulmuştur.

- Ebeveynlerin çocuklarıyla daha nitelikli ilişkiler kurabilmeleri için çocukların algılarını temel alarak tutum ve davranışlarına yön vermeleri, değişime ihtiyaç duyulan hallerde daha demokratik tutum sergileyerek, kendilerini geliştirmeleri çocuğun gelişim alanlarına katkı sağlayacaktır. Çünkü bu araştırmayla çocukların sosyal beceri gelişim düzeyleriyle aile tutumları arasındaki yakın ilgi bir kez daha ortaya konulmuştur. Yeni nesil çocukların

yetişmesinde sosyal ve duygusal gelişimin önemi dikkate alındığında aile içi ilişkilerin eğitimler yoluyla güçlendirilmesi her geçen gün karşımıza çıkmaktadır. Teknoloji içinde sosyal ve duygusal olarak etrafı dijital dünya ile sarılı olan günümüz çocuklarının sağlıklı gelişimleri için yerel ve ulusal tüm kurum ve kuruluşların bu konu üzerinde önemle durması program ve projeler üretmesi gerekmektedir.

- Çocuğun yaşamında aileden sonra en etkili olan kişilerden biri de sınıf öğretmenleridir. Yapılan bu araştırmada sınıf seviyelerinin büyümesiyle sosyal beceri gelişiminin artmış olduğu sonucu bu etkiyi bir kez daha gözler önüne sermektedir. Bu nedenle aile içinde çocuğun karşı karşıya kaldığı farklı davranış ve tutum örüntüleri çocuğun okula ilk başladıkları andan itibaren eğitimle birlikte çocuğun duygusal ve sosyal kimlik gelişimine katkı sağlayacak bir yapıya dönüşmelidir. Örneğin koruyucu tutum sergileyen bir ailenin çocuğu anaokulu eğitiminde de yapı içinde ailenin devamı şeklinde büyüdüğünde sosyal kimlik gelişimi ilkökul kademesine ertelenmektedir. Çocuk ilkökulda dış kontrolden uzaklaşmakta ilişkiler için iç kontrol geliştirmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla sosyal ve duygusal kimlik gelişiminin okul ortamlarında erken desteklenmesi diğer kademelerdeki arkadaş ilişkileri, akran zorbalığı, hayır diyebilme, sorunla başetme ve empati becerilerini güçlendirebilir. Erken öğrenilmiş sosyal beceriler ergenlik dönemi çatışmalarını ve okullardaki şiddet yönelimini azaltabilir. Ayrıca sosyal beceri ve demokratik tutumlar konusunda öğretmenlerin alacağı hizmet içi eğitimler de kurumlar tarafından planlanmalıdır. Özellikle alt sosyokültürel yapıya sahip okul profillerin de anaokulundan liseye okul ortamlarında kazanılan beceriler daha demokratik daha barışçıl bir toplum inşa edilmesine katkı sağlayacaktır.
- Günümüz eğitim sistemi içinde hem ailelere, hem çocuklara hem de öğretmenlere etkili şekilde ulaşabilecek en önemli yapılardan biride psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümüdür. Sosyal beceri ve aile tutumları okullarda çalışan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin çalışma alanları içindedir. Bu nedenler rehberlik bölümlerinin sorun odaklı çalışmalar yerine önleyici rehberlik çalışmaları kapsamında etkin rol üstlenmelerine ihtiyaç vardır. Her sınıf seviyesine göre hazırlanacak sosyal beceri grup çalışmalarının planlaması çocukların sosyal ilişkilerine olumlu katkı yapacaktır. Yine hizmet içi eğitimlerle öğretmenlere, aile seminerleriyle ailelere sağlıklı öğretmen, anne

baba tutumları ve iletişim hakkında bilgiler verilmesi yapılacak çalışmalar arasında yer alabilir. Anaokulu - ilköğretim kademelerinde “Sosyal Beceri Grup Çalışmaları”, “Ortaokul - Lise kademelerinde “Yaşam Becerileri Grup Çalışmaları” şeklinde planlanması önerilen grup çalışmaları sosyal beceri kazanımı ve demokratikleşmenin ilk adımlarının atıldığı yerler olabilir.

- Araştırma sonuçlarına göre aileler ve kurumların sosyal beceri gelişiminde, sorun yaşayan çocuklarla ilgili eşgüdümlü hareket etmeleri önerilir. Özellikle okullarda sosyal becerileri düşük olan ve problem yaşayan öğrenciler yetişkin yaşamına atılmadan önce fark edilerek önleyici müdahalelerle güçlendirilmelidir. Aksi halde okullarda sosyal gruba uymayan davranış sorunları yaşayan çocuklar, topluma entegre olamayan dezavantajlı bireylere dönüşür. Bu çocukların yetişkin yaşamında öfke patlamaları, şiddet eğilimi, bağımlılık, depresyon, kaygı ve panik atak, gibi ruhsal ve fiziksel sorunlarla karşı karşıya kalınması kaçınılmazdır. Bu araştırma sadece öğrencilerin algılarına odaklanılarak yürütülmüştür. Buradan çıkan sonuç ise anne babalarının tutumlarını otoriter gördükleri yönündedir. Araştırmanın nicel değerleri arasına alınmamakla birlikte aile tutumlarına yönelik yapılan seminer, gözlem ve görüşmeler; anne babaların kendilerini bazen koruyucu/endişeli bazen de demokrat olarak tanımlamaktadır. Görüldüğü gibi çocukların algıladıkları ebeveyn tutumu ile anne babaların algıları birbiriyle farklı yöndedir. Sınırlılıklar nedeniyle bizim araştırılmamızda yer veremediğimiz bu ilişkileri çalışmalarda bilimsel bir araştırmanın konusu olabilir.
- Araştırma sonuçlarına göre değerlendirildiğinde; okul içi eğitimlerin çocuğun sosyal beceri gelişimine etkisi ile ebeveynlerin sosyal beceri gelişimine etkisi karşılaştırmalı olarak bir araştırmanın konusu olabilir. Önerilen araştırmanın örneklem sayısı ve uygulama okulları artırılarak çalışmanın boyutu genişletilebilir.
- Son olarak bu çalışma kapsamında yapılan literatür taramalarında ilkokul dönemine dönük çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmalar daha çok erken çocukluk ve ergenlik dönemini kapsamaktadır. Oysa ilkokul süreci çocuğun çevresiyle etkileşiminin arttığı, özerk davranabildiği, farkındalık ve bilişsel süreçlerin arttığı bir dönemdir. Bu dönemde yapılacak tüm gelişim alanlarına dönük etkili çalışmalar çocukların kişisel ve sosyal

becerilerini olumlu yönde etkileyeceği düşünöldüğünden araştırmacıların ve eğitimcilerin altı - on yaş aralığı çocuk çalışmalarına yönelmeleri önerilmektedir.

VI. KAYNAKÇA

AKÇAMETE, G. ve AVCIOĞLU, H. (2005). “Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin (7-12 yaş) geçerlik ve güvenirlik çalışması”. **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 5, sayı 2, ss. 62-77.

ASLAN, B. (1997). “Kurum Bakımında Bulunan Korunmaya Muhtaç Çocukların Davranış Sorunları”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AKKÖK, F.(1996). **İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi**, Öğretmen El Kitabı, Ankara, MEB. Basımevi.

AVCIOĞLU, H. (2005). **Etkinliklerle Sosyal Beceri Öğretimi**, Ankara, KökYayıncılık.

AYSAN, F. ve UZBAŞ A.(2004). “İlköğretim 4. Ve 5. Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Sosyal Becerileri ve Okul Uyumunu ile Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin incelenmesi”, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 8, sayı 4, ss. 91-107.

BACANLI, H.(2005). **Gelişim Ve Öğrenme**, Nobel Yayınevi, Ankara

BARTHOLOMEW, K. (1190). Avoidance of intimacy: **An attachment perspective**. **Journal of Social and Personal Relationships**, Sayı 7, ss.147- 178.

BARAN G. (1995). “Ankara’da Bulunan Çocuk Yuvalarında Kalan 7-11 Yaş Grubu Çocuklarda Cinsiyet Roller ve Cinsiyet Özellikleri Kalıpyargılarının Gelişimi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

BAUMRİND, D. (1966). “Effects of authoritative parental control on child behavior”, **Child Development**, cilt 4, sayı 37, ss. 887-907.

BAYRAKTAR R. (1998). “ Demokratik Tutumun Önemi ”, **Okul ve Aile Dergisi**, cilt 6, sayı 1, ss. 41-43.

BİLAL G, (1984). “Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarının Çocukların Uyum Düzeyine Etkisi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BRONSTEİN, M. ve ZLOTNİK, D. (2008). "Parenting Styles and Their Effects" . (Ed: Haith M. M. ve Benson J.B.), **Infant and Early Childhood Development**. ss. 496-509.

CALDARELLA, P. ve MERRELL, W. (1997). Common dimensions of social skills of children and adolescents: A taxonomy of positive behaviors. **School Psychology Review**. Sayı 26, ss. 264–278.

CARROLL, J. (2013) **Önce Çocuklar**, İstanbul, Doğan Kitap

CEYHAN, E. (2000) **Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.

CÜCELOĞLU, D. (1999). **İnsan ve Davranışı**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 9. Baskı,

ÇAĞDAŞ, A. ve SEÇER, Ş. (2002) **Çocuk ve Ergende Sosyal Ve Ahlak Gelişimi**, İstanbul, Nobel Yayınevi

ÇAĞDAŞ, A. ve SEÇER, Ş. (2006). **Anne-Baba Eğitimi**, Ankara, Kök Yayıncılık, 2. Baskı.

ÇETİNKAYA, B. (2004), **Ruhsal Açından Sağlıklı Aile Sağlıklı Çocuk**, Ankara, Empati Yayıncılık.

ÇINAR, S. (2016). "İlköğretim 3. Ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Anne Baba Tutumlarına İlişkin Algılarının Problem Çözme Becerisi ve Saldırganlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇİFTÇİ İ. ve SUCUOĞLU B. (2003). **Bilişsel Süreç Yaklaşımıyla Sosyal Beceri Öğretimi**, Ankara, Kök Yayıncılık.

ÇUBUKÇU, Z. ve GÜLTEKİB, M. (2006) "İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Beceriler", **Bahar Dergisi**, sayı 37, ss. 155-174

DEMİR T. S, (2002). "İlköğretim Öğrencilerinin Kültürel Etkinlikleri ile Özerklikleri Arasındaki İlişki", (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DEMİRCİOĞLU, H. (2012) "Altı Yaşında Çocuğu Olan Annelere Uygulanan Aile Eğitimi Programının Aile İşlevlerine ve Anne Baba Tutumları ile Çocuğun Gelişimi

Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi”,Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Gazi Üniversitesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı

DEMİRİZ, S. ve ÖĞRETİR D. (2007). “Alt ve Üst Sosyo-ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, cilt 15, sayı 1, s.105- 122.

ERDEN, M. ve AKMAN, Y. (1998). **Eğitim Psikolojisi Gelişim - Öğrenme – Öğretme**, Ankara, Arkadaş Yayınevi, 6. Baskı.

ERDOĞAN, F.H.(2014). Ortaokula Devam Eden 11-12 Yaş Grubu Çocukların Çatışma Çözme Davranışları ile Annelerin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

GANDER, J. ve GARDİNER, W. (2001) **Çocuk ve Ergen Gelişimi**, Çev. B. Onur, Ankara, İmge Kitabevi, 4. basım.

GÜLAY, H. ve AKMAN, B. (2009). **Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler**, Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık.

GÜLAY, H. (2009). “5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Konumlarını Etkileyen çeşitli Değişkenler”, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Sayı 1, ss. 104-121.

HAKTANIR, G. ve BARAN, G. (1998). “Gençlerin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Anne Baba Tutumlarını Algılamalarının İncelenmesi”, **Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**, cilt 5, sayı 3, ss.134-141.

HALE Rebecca (2008). “Baumrind Parenting Styles and Their Relationship to the Parent Developmental Theory”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Pace University.

KARASAR, N. (2009). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara, Nobel Yayınevi, 19. Baskı.

KÖKNEL, Ö. (1986). **İnsanı Anlamak**, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi.

KÖKNEL, Ö. (2001). **Kimliğini Arayan Gençliğimiz**, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi.

KOCAYÖRÜK, A. (2000). “İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Becerilerini Geliştirmede Dramanın Etkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KONUK, D. (2006). “Zonguldak İl Merkezinde 7-11 Yaş Grubu İşitme Engeli Olan ve Olmayan Çocukların Psiko-Sosyal Gelişimlerinin Karşılaştırılması”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

KULAKSIZOĞLU, A. (2001). **Ergenlik Psikolojisi**, İstanbul, Remzi Kitapevi.

MACCOBY E. ve MARTİN J. (1983). “Socialization in the context of the family: Parent–child interaction. İçinde: P. H. Mussen (ed) and E. M. Hetherington (vol. ed.), Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development”, New York.

MONTESORİ, M. (1997). **Çocuk Eğitimi Montessorri Metodu**, Çev: G.Yücel, İstanbul, Özgür Yayınları, 5.Basım.

MARLOWE, H. (1986). "Social intelligene: Evidence for multidimensionality and construct independence“, **Journal Of Educational Psychology**, Cilt 78, sayı 1, ss. 52-58.

NAVARO, L. (1989). “Aşırı Koruyuculuğun Çocuk Eğitimine Etkileri”, 6. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, İstanbul.

NAVARO, L. (2002). **Gerçekten Beni Duyuyor Musun?**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 7. Baskı.

TABAK, N. (2007). “İlköğretim 1. Kademedeki Davranış Sorunları Olan Çocukların Anne Baba Tutumları”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ORÇAN, M. (2004). “Anaokula Devam Eden 6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Gelişimlerinin Algılanan Anne Baba Tutumlarının ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZ, S. (2007). “İlköğretim 1. Kademe 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZBEY, Ç. (2004). **Çocuk Sorunlarına Yapıcı Çözümler**, İstanbul, İnkılap Kitabevi.

ÖZDEMİR, F. (1996). “Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Koruyucu Aile Bakımı (Psiko-Sosyal ve Hukuksal Açıdan)”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZDEMİR, M. (2008). “Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal Devlet ve Sosyal Hizmetler”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), , Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZKARDEŞ, O. ve YAVUZER H. (2009). **Evlilik ve Çocuk, Evlilik Okulu İçinde**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 3. Baskı.

ÖZTÜRK, O. (2004). **Ruh Sağlığı ve Bozuklukları**, Ankara, Nobel Tıp Kitapevleri, 10. Baskı.

ÖZYÜREK, A. ve TEZEL, Ş. (2005).”5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi”, **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 25, sayı 2,ss.19-33.

ÖZGÜVEN, İ. (2001). **Ailede İletişim ve Yaşam**, Ankara, Pegem yayınları.

PEKYÜREK, İ. (2018). “ Bir Okul Örneğinde Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin Kişilik Yapısı ve Cinsiyet Rolü İle İlişkisinin İncelenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

POLAT, S. (1986). “Ana-Baba Tutumlarının Çocukların Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyine Etkisi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Hacettepe Üniversitesi.

RİGGİO, R.E. (1989). **Social Skills Inventory Manual**, Editör: Valerie Manusov USA, Consulting Psychologists Press, ss.25

SADI, G. (2018). “5-8 Yaş Çocukların Sosyal Uyum Becerilerinin Yordayıcısı Olarak Anne Baba Tutumları”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SARPER, N. (2001). “Yetiştirme Yurdunda Yetişen Çocuklar İle Ana-Baba Yanında Yetişen Çocukların Denetim Odaklarının Karşılaştırılması”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

SAYIN, K. (2010). “İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Empati Becerileri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SEGAL, J. (2009). **Duygusal Zekânızı Yükseltmek-Uygulamalı Bir Kılavuz**, Çev: S. Öztürk, İstanbul, Nokta Kitap, 1. Baskı.

SELÇUK, Z. (1999). **Gelişim ve Öğrenme Eğitim Psikolojisi**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 6. Baskı.

SENDİL, G. (2003). **Çocuk, Ergen ve Anne-Baba**, İstanbul, Psikolojide Bilimsel Araştırma ve Uygulamayı Teşvik Vakfı Yayını.

SENEMOĞLU, N. (2009). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya**, Ankara, Pegem Akademi.

SENEMOĞLU, N. (1998). **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya**, Ankara, Özsen Matbaasia, 1. Baskı.

SEZGİN, N. ve AKMAN, S. (2014). “6-12 Yaş Türk Çocukları İçin Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**; cilt 5, sayı 3, ss.58-79.

SÜMER, N. AKTÜRK, E. HELVACI, E. (2010). “Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış”, **Orta Doğu Teknik Üniversitesi Türk Psikoloji Yazıları**; cilt 13, sayı 25, ss. 42-59.

VURAL, E. ve GÜRŞİMŞEK, G. (2009). “Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi”, **e-Journal of New World Sciences Academy**, Cilt 4, sayı 3, ss. 1110-1122.

YAVUZER, H. (2008). **Çocuk Psikolojisi**, İstanbul, Remzi Kitabevi.

YAVUZER, H. (1986) “**Ergenlik Çağında Gelişmeyi Etkileyen Güçler**”, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı.

YAVUZER, H.(2009) **Aile İlişkileri ve Çocuk**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 3. Baskı.

YAVUZER, H. (2005) **Çocuk Psikolojisi**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 27. Baskı.

YAVUZER, H. (1979). “6-12 Yaş Çocuklarının Psikososyal Gelişmesi,” **Psikoloji Dergisi**, sayı 5, ss. 20-24.

YAVUZER, H. (2006). **Okul Çağı Çocuğu**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 12. Baskı.

YAPICI, Ş. (2010). “Türk Toplumunda Aile ve Eğitim İlişkisi”, **Turkish Studies**, cilt 5, sayı 4, ss.1544-1570.

YEŞİLYAPRAK, B. (1993). “Üniversitelerimizde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri”, **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, cilt 1, sayı 4, ss. 12-15.

YILMAZER, Y. (2007). “Anne Baba Tutumları ile İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.” (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YÖRÜKOĞLU, A. (1978). **Çocuk Ruh Sağlığı**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

YÖRÜKOĞLU, A. (1984). **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**, Ankara, Aydın Kitabevi.

YÖRÜKOĞLU, A. (2000). **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**, İstanbul, Özgür Yayınları, 6. Baskı.

YÖRÜKOĞLU, A. (2002). “**Çocuk Ruh Sağlığı**”, İstanbul, Özgür Yayınları. 25. Baskı.

YÜKSEL, G. (2004). “**Sosyal Beceri Envanteri El Kitabı**”, Ankara, Asil Yayın Dağıtım.

YILMAZ, A. (1999). “Çocuk Yetiştirme Tutumları: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar”, **Türk Psikoloji Yazıları**: cilt 1, sayı 3, ss.24-25.

VI. EKLER

Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

Sevgili öğrencim bu formda bazı kişisel bilgilerinize yönelik sorular bulunmaktadır.

Lütfen tüm soruları dikkatlice okuyarak doldurunuz.

Yardımlarınız için teşekkür ederim.

1. Sınıfı
 1. Sınıf 2. Sınıf 3. Sınıf 4. Sınıf
2. Cinsiyetin
 Kız Erkek
3. Kaç yaşındasın?
 6 7 8 9 10
4. Sen dahil kaç kardeşsiniz?
 Tek çocuk 2 kardeş 3 ve daha fazla
5. Kaçınıcı çocuksun?
 İlk çocuk Ortanca çocuk En küçük çocuk
6. Annenin Öğrenim Durumu
 İlkokul Ortaokul Lise Üniversite
7. Babanın Öğrenim Durumu
 İlkokul Ortaokul Lise Üniversite
8. Annenin Mesleği:
9. Babanın Mesleği:

Ek- 2: Sosyal Beceri Ölçeği

Sevgili öğrenciler aşağıda verilen cümleleri okuyarak size uygun olan değeri işaretleyiniz.

		1	2	3	4
		HİÇ	BAZEN	GENELDE	TAMAMEN
1	Grup içinde konuşmak istediğimde izin alırım				
2	Grup içinde rahatlıkla konuşurum				
3	Sınıfa yeni gelen bir arkadaşın yanına gidip onunla tanışırım				
4	Hoşlandığım insanlarla yakınlık kurarım				
5	Arkadaşlarıma beğendiğim özelliklerini söylerim				
6	Arkadaşlarımla hatalı yönlerini kendilerine söyler ve uyarırım				
7	Gerektiğinde teşekkür etmeyi ihmal etmem				
8	Ortamdan ayrılırken İyi günler demeyi unutmam				
9	Grup içinde bir takım görevler alırım				
10	Kırdığım ve üzdüğüm kişilerin gönlünü alırım				
11	Derste anlamadığım yerleri öğretmenime sorarım				
12	Doğru bildiğim konuları her yerde savunurum				
13	Gördüğüm aksaklıkları ilgili kişilere bildiririm				
14	Grup içinde yapılacak faaliyetlere ilişkin önerilerde bulunurum				
15	Problemi kendim halledemediğim de yardım isterim				
16	İlgi duyduğum sosyal faaliyetlere katılırım				
17	Birbirlerini tanımayan arkadaşlarımla tanıştırmam				
18	Anlatılanları dikkatle dinlerim				
19	Sınavdan iyi not alan arkadaşımı tebrik ederim				
20	Derslerimi bitirince eğlenecek bir şeyler bulurum				

Ek 3: Anne Baba Tutum Ölçeği

Sevgili öğrenciler, aşağıdaki cümleleri anne ve babanızı düşünerek cevaplayınız. Size göre uygun olan tutuma (x) koyunuz.

S.No	CÜMLELER	ANNEMİN DAVRANIŞINA		BABAMIN DAVRANIŞINA	
		BENZİYOR	BENZEMİYOR	BENZİYOR	BENZEMİYOR
1	Beni her zaman anlamaya çalışır				
2	Beni ilgilendiren konulardaki kararları her zaman kendisi verir				
3	Kendime ilişkin ufak tefek kararlar almaya beni özendirir				
4	Kendi koyduğu kurallara uymama ister				
5	Ben bir şey anlatırken sözümü kesmez				
6	Onun istediği gibi davranmazsan bana tepki gösterir				
7	Kendimi önemli ve değerli bir kişi olarak görmeme yardımcı olur				
8	Aynı fikirde olmadığımız zaman kendi fikirlerini kabul etmem için beni zorlayabilir				
9	Evde fikirlerimi rahatça anlatmamı doğal karşılar				
10	Sorunları benimle konuşarak çözmeye çalışır				
11	Okulda çok başarılı olmam için beni zorlayabilir				
12	Bir güçlkle karşılaştığımda istediğim yardımı sağlar				
13	Küçük hatalarım da bana tepki gösterirler				
14	Hiçbir konuda kişisel görüşümü sormaz				
15	Bir eşyayı kaybetsem bana tepki gösterir				
16	Bana bir eşya alınırken birlikte karar veririz				
17	Bir şey yapmamı istediğinde hiçbir mazereti mi dinlemez				
18	Sorularımı cevaplandırmaya çalışır				

Ek 3: Anne Baba Tutum Ölçeği (devam)

19	Gelecekle ilgili planlarımı dikkatle dinler fakat hiçbir zaman amaçları mı belirlemeye çalışmaz				
20	Haklı olduğum zaman bunu bana açıkça söyler				
21	Beni o kadar çok kontrol eder ki bazen çok bunalırım				
22	Ancak istediği gibi davrandığım da bana sevgi gösterir				
23	Ailemizle ilgili bir karar alınırken benim fikirlerimi de dikkate alırlar				
24	Yapabileceğim den fazlasını yapmam için beni zorlarlar				

Ek- 4: İAÜ Etik Komisyon Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/11/2019-6590

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KOMİSYON KARARI

Toplantı No : 2019/18
Tarih : 08.11.2019
Saat : 13:00

TOPLANTIYA KATILANLAR:

1. Prof. Dr. İbrahim Hakkı AYDIN	Başkan
2. Prof. Dr. Ömer ÖZYILMAZ	Üye
3. Prof. Dr. Fahrettin KORKMAZ	Üye (katılmadı)
4. Prof. Dr. Celal Nazım İREM	Üye (katılmadı)
5. Prof. Dr. F. Rıfat ORTAÇ	Üye
6. Doç. Dr. Selim EMİROĞLU	Üye
7. Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Hakan ÖZÇELİK	Üye

GÜNDEM:

1. Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı'na Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından iletilen dilekçelerin görüşülmesi.
2. Dilek ve öneriler.

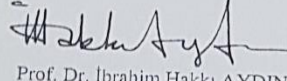
KARARLAR:

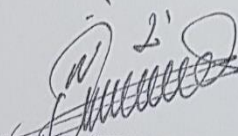
1. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Y1712.130136 numaralı İşletme İngilizce Anabilim Dalı İşletme Yönetimi İngilizce tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden NATIA BUTKHUZI'nin "The Effect of Brand Personality, Reputation and Identity on the Brand Loyalty: The Case of Turk Telekom " adlı tez çalışması gereği anket sorularını Türk Telekom kullanıcılarına çalışan personellere uygulamasının etik olarak uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.
2. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Y1812.271015 numaralı Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden Emine ARIKAN'ın "Chi Kung Uygulamalarının Üniversite Öğrencilerinin Depresyon Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi " adlı tez çalışması gereği anket sorularını İstanbul ilindeki öğrencilere uygulamasının etik olarak uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.
3. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Y1812.190013 numaralı İnsan Kaynakları Yönetimi Anabilim Dalı İnsan Kaynakları Yönetimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden FARHAN AHMED WABERİ'nin "Üniversite Öğrencilerinin Mesleki Beklentilerinin, Kariyer Karar Verme Yetkinlikleriyle İlişkisi: İstanbul Aydın Üniversitesi İnsan Kaynakları Yönetimi ve Halkla İlişkiler ve Tanıtım Programlarında Bir İnceleme " adlı tez çalışması gereği anket sorularını üniversitemizde uygulamasının etik olarak uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.
4. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Y1712.413004 numaralı Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden Aslı BAYRAK'ın "Okul Öncesi Eğitiminde Yaratıcı Drama Eğitiminin Duygu Düzenleme ve Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisi" adlı tez çalışması gereği anket sorularını ilkökulda uygulamasının etik olarak uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.
5. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Y1712.273018 numaralı Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji Tezli Yüksek Lisans programı öğrencilerinden Gizem KESKİN'in "Farklı Aile Tutumlarına Sahip 4-6 Yaş Çocuklarının Resimlerine Yansıyan Aile Özelliklerinin Analizi" adlı tez çalışması gereği anket sorularını Bahçeşehir Kolejinde eğitim alan öğrencilere ve ailelerine uygulamasının etik olarak uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.
6. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Y1812.272019 numaralı Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden Fatma Nur PALA ÖZÇELİK'in "6-10 Yaş Aralığındaki Çocukların Sosyal Beceri Gelişim Düzeyleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi " adlı tez çalışması gereği anket sorularını ilkökul öğrencilerine uygulamasının etik olarak uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

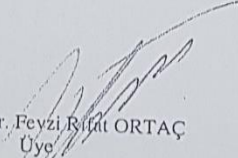
Ek- 4: İAÜ Etik Komisyon Kararı (devam)

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/11/2019-6590

7. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Y1812.410028 numaralı Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden **Ayşe Nur AKSAN**'ın "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretimde Teknoloji Kullanım Amaçlarının Teknoloji Öz-Yeterlik Düzeyleri Açısından İncelenmesi " adlı tez çalışması gereği anket sorularını okullarda uygulamasının etik olarak uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.
8. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Y1812.410027 numaralı Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden **Büşra Nur OĞUZ**'un "Okul Öncesi Dönemde Çocukları Olan Ebeveynlerin Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi " adlı tez çalışması gereği anket sorularını okullarda uygulamasının etik olarak uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.
9. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Y1812.413008 numaralı Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden **Gözde AŞKAR**'ın "Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Fen Etkinliklerini Kullanma Durumlarının Pedagojik İnanç Sistemleri Açısından İncelenmesi " adlı tez çalışması gereği anket sorularını üniversitemiz öğrencilerine uygulamasının etik olarak uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.
10. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Y1812.420003 numaralı Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden **Aykut ARSLAN**'ın "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretme-Öğrenmeye Yönelik Pedagojik İnançlarının Öz-Yeterlik İnançları ve Eleştirel Düşünme Becerileri Açısından İncelenmesi: Sakarya İli Örneği" adlı tez çalışması gereği anket sorularını okullarda uygulamasının etik olarak uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.
11. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Y1716.010009 numaralı Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Danışmanlığı Tezli Yüksek Lisans programı öğrencilerinden **Baran GÜNDÜZ**'ün "İSTANBUL'DA BULUNAN SOSYAL HİZMET MERKEZLERİNDE ÇALIŞAN MESLEK ELEMANLARININ İKİNCİL TRAVMA DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ" adlı tez çalışması gereği "Sosyo-Demografik Bilgi Formu" ve "İkincil Travmatik Stres Ölçeği" ile ilgili sorularını İstanbul Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı sosyal Hizmet merkezlerinde çalışan meslek elemanlarına uygulamasının etik olarak uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.
12. Dilek ve öneriler kapsamında görüşülecek konu olmadığından toplantıya son verildi.

Prof. Dr. İbrahim Hakkı AYDIN
Komisyon Başkanı

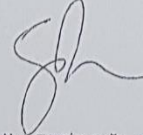

Prof. Dr. Ömer ÖZYILMAZ
Üye

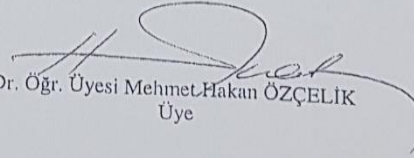

Prof. Dr. Feyzi Rifat ORTAÇ
Üye

Prof. Dr. Celal Nazım İREM
Üye

(katılmadı)

Prof. Dr. Fahrettin KORKMAZ
Üye
(katılmadı)

Doç. Dr. Selim EMİROĞLU
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Hakan ÖZÇELİK
Üye

Ek- 5: ANKET UYGULAMA ONAYI

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-10.01-E.25181744
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

18/12/2019

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) İstanbul Aydın Üniversitesi'nin 27.11.2019 tarihli ve 6590 sayılı yazısı.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 11.12.2019 tarihli tutanağı.

İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Fatma Nur Pala ÖZÇELİK'in "6-10 Yaş Aralığındaki Çocukların Sosyal Beceri Gelişim Düzeyleri İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tezi kapsamında, ilimize bağlı ilkokullarda Sosyal Beceri Ölçeği Anne Baba Tutumu uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.**

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

OLUR
<...>
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü | Strateji Geliştirme Şb. Md.
Binbirdirek Mh. İmran Öktem Cd. No:1 Sultanahmet - Fatih İstanbul

Elektronik Ağ: istanbul.meb.gov.tr
e-posta: ist.sgb34@gmail.com

Bilgi için: Dilek ALADAĞ
Tel: 0 (212)384 34 00

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 8b60-c571-33dd-a503-32d1 kodu ile teyit edilebilir.

Ek- 6: Sosyal Beceri Ölçeği Kullanım Talebi

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/10/2019-00009

Sayın Ayşe Kocayörük

"İlkokul Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışmam için geliştirmiş olduğunuz "Sosyal Beceri Ölçeğini" kullanmak istiyorum.

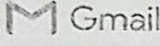
Bu husustaki yardımlarınızı saygılarımla rica ederim.

Fatma Nur ÖZÇELİK
Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi
Öğrenci No: Y1812.272019

Ek- 7: Sosyal Beceri Ölçeği Kullanım Onayı

Evrak Defteri ve Sayısı: 27/10/2019-06809 Gmail - Ölçek İzni

 fatmanur Özçelik <fnozcelik@gmail.com>

Ölçek İzni 14 Eylül 2019 20:41

Ayşe Kocayoruk <aysekocayoruk@hotmail.com>
Alıcı: fatmanur Özçelik <fnozcelik@gmail.com>

sayın Fatmanur Özçelik
Geliştirmiş olduğum Sosyal beceri ölçeğini kullanmanıza izin veriyorum. Başarılar, kolay gelsin.

Outlook'tan gönderildi

Gönderen: fatmanur Özçelik <fnozcelik@gmail.com>
Gönderildi: 11 Eylül 2019 Çarşamba 16:39
Kime: aysekocayoruk@hotmail.com <aysekocayoruk@hotmail.com>
Konu: Ölçek İzni

[Alınılan metin gizlendi]

 Virüs bulunmuyor. www.avast.com

<https://mail.google.com/mail/u/1?ik=89488f6625&view=pt&search=all&permmsgid=msg-f%3A1644673525470416690&simpl=msg-f%3A1644673...> 1/1

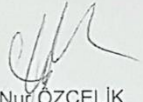
Ek- 8: Ana Baba Tutum Ölçeği Kullanım Talebi

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/10/2019-B0009

Sayın Suna Polat

"İlkokul Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli tez çalışmam için geliştirmiş olduğunuz "ANA BABA TUTUM ÖLÇEĞİ" adlı çalışmanızı kullanmak istiyorum.

Bu husustaki yardımlarınızı saygılarımla rica ederim.

Fatma Nur ÖZÇELİK
Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi
Öğrenci No: Y1812.272019

Ek- 9: Ana Baba Tutum Ölçeği Kullanım Onayı

Evrak No ve Sayısı: 27/10/2019-88809 Gmail - Ana Baba Tutum Ölçeği Kullanım İzni

 fatmanur Özçelik <fnozcelik@gmail.com>

Ana Baba Tutum Ölçeği Kullanım İzni

Suna POLAT <sunapolat@turkiye.com.tr> 16 Eylül 2019 13:22
Alıcı: fatmanur Özçelik <fnozcelik@gmail.com>

Merhaba,
Anne Baba Tutum Ölçeği'ni kullanabilirsiniz.
İyi çalışmalar dilerim.
[Alınan metin gizlendi]

 Virüs bulunmuyor. www.avg.com

<https://mail.google.com/mail/u/17?ik=89488f6625&view=pt&search=all&permmsgid=msg-f%3A1644827088247418576&simpl=msg-f%3A1644827...> 1/1

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Fatma Nur Pala Özçelik

Doğum Tarihi ve Yeri : 09.02.1974 /Erzurum

E-posta : fnozcelik@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 1996, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
- **Yükseklisans** : 1999, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji ve Antropoloji Bölümü

MESLEKİ DENEYİM : Çeşitli eğitim kurumlarında on sekiz yıldır psikolojik danışman ve rehber öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Çocuk, Ergen, Yetişkin ve Aile Danışmanlığına yönelik mesleki çalışma devam ediyorum.